Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 25 СЕНТЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 115 (6993). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, шозза Социалистически Къахьегама Турпала новкъоста Черненко Константин Устиновича Ленина ордени «Серп и Молот» яха кхоалагIа дошо медали ялорах долу

СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Ленински чурен арахьарен политика кийчъяран чакхъяккхаран, СССР экономикен, культурен детIакхуьлара, обороних низ чIоагIбара тIадерзадаьа партийни паччахьалкхени гIулакхаш кхоачашдеча тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдуьларах, халкъий машари кхерамзален чIоагIъеча доккха дакъа лацарах **Ленина ордени «Серп и молот» яха кхоалагIа дошо медали** лойла КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, шозза Социалистически Къахьегама Турпала, новкъоста **Черненко** Константин Устиновича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. КУЗНЕЦОВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль,
1984 ш., 22 сентябрь.

ХIАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ДИСЦИПЛИНА ТIЕХДИКЕИ ХЬАДЕР ДУКХАГIЕИ ХИЛИЙТА!

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ ТОЛАМ

КПСС XXVI съездан цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумийн решенеш вахаре кхочушъеча шерра социалистически къа а йоржамь, цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера декхараш хенал хьалха кхочушдаре ший дерриге низаш оьрцагIдахьаха Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлошa хенал хьалха 24 сентябре рапорт деннад дукхагIа долча дакъхий продукци хьаяран из мах Iала лакхарах ийс бетта план кхочашъярах.

Дукха производственни коллективаш октябрь бетта чотагIа къахьегаш я тахан.

Ийс бетта план хенал хьалха кхочашъярах ба мехкдаьттахой, мехкдаьттахимикаш, машинаншъераш, гIишлон индустре болхлой, хьун, хьу чакхйоахача, йIгача, кхачан промышленностий, кхыйолча отраслей болхлой.

Ийс бетта план кхоачашъяй нитта мехкдаьттен гази лакхара, мехкдаьтта продуктах, машинаш, оборудовани хьаяра дакъе.

Дукъхача индустре отраслешка дайлача промышленни производство дегIайоагIалга сихденнад. Цунна цхьана лакхденнад техникоэкономически хьокхамаш а.

Партен паччахьалкхени программа вахаре кхочаеш а еш, бокхa теркам тIабохийт халкъа эшача товарий дукал аьеча. Уж товараш арахецалга 5 процент лакхденнад соахха цу хенапа лийсдача. Къахьегама лакха толамаш доахаш шоашкара кьокхам телаш хиларна белгала и Ленина ордел долаю «Грознефть», «СевКавнефтегазпереработка», «Оргсинтез» яхараш санна йола объединенеш, «Промавтоматика» НПО опытни, опытно - экспериментальни «Союзавтоматстром» ВНПО, «Автоспецоборудованне» яха опытно - экспериментальни, медицински инструментий, биохимически ярам санна йола заводаш.

Керда техникен технологии балха юкъейоалларах, къахьеган лерттIа вIаштIехьбаккхарах дайнна беркат да из. Ерригача продукцех 80 процент яр тIакхийттай дукхьал къахьегама овсарле лакхъярах.

Заводашка, фабрикашка мехкдаьтта промыслашка доагора - энергетически, бийдала, материалий кхин дера тIехье шерраритен дIакхуьъ.

Нохч - ГIалгIайчен индустре болхлоша деррига шоий низаш тIадерзадаьд Сайлахь-бокхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара сийна йолча иите кхьа а дикагIа толамаш дацарe. Шеко яц цар из де вIаштIехьдаргхиларах.

Дика хьуьнъаш йоебаьб уих шера «Атагинский» совхоза № 2 йолча мехотряда чуйоагIача Акаев Салманен Ахмадов Пашен култалдеча хьажкIаш лелаеча звеноша. Ерриге а 200 гектар дIалоац цу звеньяша хьажкIаша. ХIаш сихбенна уж чуэваш ба механизатораш.

План 32 центнер йолаш, хIара гектара тIара 80 центнер хьажкIаш йоах цу коллективаша.

Эггара лаккагIа хьокхамаш гойташ къахьег комбайнера Дараев Адама. Цох дола къьатта тешал да, цуи комбайна тIа маьахе лепаш йоалла нарара кара тела цIе аьирел.

СУРТА ТIА: (аьрлехьара аьттехьа) комбайнер А. Дараеви звеньевой С. Акаеви.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ СЕМИНАР

Дахача шоетта дийнахьа Малгобеке хилар «Нах бахача моттигашка кхетама болх тоабелга — партийни комитетий лоархIаме декхар» яхача лешах йола парте горкомийи райкомийи идеологически болх лелабеча секретарий семинар - практикум. КПСС Малгобека горкома заседаней зале лоацца къамаьл а дещ, семинар хьайиллар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара З. А. Яндиевас.

Мехкдаьттахой города а районаш а историх, таханарча боахамах, культурах семинаре доакъахкоашта дийцар парте Малгобека горкома шоллагIча секретара Т. Д. Албогачиевас.

«Малгобекнефть» НГДУ парткомо, Инаркъерча юкъерча школа цIагIарча лекторе нах бахача моттиге лелабу кхетама болх. Кердача Реданерча юкъерча школа интернациональни доттагIала клубо, районерча библиотекаша къонача тIехьенна интернациональни, патриотически кхетам луш, Йоккхача Ачалкерча юкъерча школе дешархой даьшта - нoaношта педагогически кхетам луш беш бола болх байзар семинара доакъашхошта.

Иштта уж хилар Серго цIерагIча клубе халкъа университете хьалхарча занятe, Малгобека революционни, тIема, къахьегама сийлен музее, Даймехка Сийлахь - боккхача тIема шерашка Малгобек лоравеш лаьттараштa оттадаь памятник долча, цуна юхе зизаш а дехкар.

Семинар чакхйоалаш Малгобекерча идеологически балха шоашта зеденнача дикачох, кердачах, цу балха касачам боацаш шоашта хетачох, иштта шоай районашка цу хьакъехьа дечох дийцар парте Старопромысловски райкома шоллагIча секретара Л. Л. Недельковас, парте Ведана райкома секретара М. М. Мадагова, парте Урус-Мартана райкома пропагандан агитацен отдела заведующе Д. М. Озаева, КПСС Шелковски райкома пропагандан агитацен отдела заведующе З. А. Козловас.

Дакъа лоацаш хиларацта пайда луш, лакхача идейно-политически боараме чакхъьлар КПСС обкома пропагандан агитацен отдело кийчъяь семинар.

Семинарех йола отчет газета оагIонаш тIа непатохаргья.

А. ВАСИЕВ.

Хоам бу КПСС обкома пресс-центро

Телефон 2-66-72

ТАХАН ХЬАЛХАЛАТТАРАШТА ЮКЪЕ БА:

КОСОВ Иван Николаевич — Наурски районе «Россия» яхача колхоза механизатор. Т-40 яхача тракторца цхьан дийнахьа цо дIайийнай 29 гектар гурахьа юэ культураш, норма 14,5 гектар йолаш.

Кампани йолаелча денз цо дIайийнай 327 гектар гурахьа юэ культураш, тIайца социалистически декхараш 136 процент кхоачеш а деш.

БАМАТГИРЕЕВ Баит — Надтеречни районе «Гвардейский» совхоза тракторист. ДТ-75 яхача тракторца гурахьа юэ культураш цо дIайийнай 29 гектар, дийнахьара норма 23 гектар йолаш.

Кампани йолаелча денз цо дIайийнай 421 гектар, норма 345 гектар йолаш.

Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозерча **ЦЕЛОВАЛЬНИКОВ** Иван Петровича корта латтача доакъера культураш кхевча подрядни звенос 44 гектарех хIаране тIара яьккай хьежкIаш, суданка, генараш вIашагIъэдаьча мошача доакъера 406 центнер, план 250, социалистически декхараш 300 центнер долаш.

• • •

24 сентябрь хьатIакхоачаш республика районашка гурахьа юэ культураш дIайийнай 60,8 эзар гектара тIа, из хул планах 33,1 процент а соахха цу хана хинначул 11,6 процент дукхагIа а.

Кхашка болх беш хиннай 348 хIамаш дIаюв агрегат. 21 сентябре денз 23 сентябре кхаччалца йолча юкъа цар дIайийнай 12825 гектар. Балхаш дикка сихдаьд Сунженски, Шелковской, Наурски районашка. Республике гIолла культураш дIайийна кхаш ахаш совгIа дукхагIа хилийтад республике цу районашa.

Гурахьа культураш дIаера кIеангагIа теркам тIа а ухийт, дикагIа йола агротехнически ханаш а тулийт Малгобекски Грозненски районашка. Цига йоагI-йоагIачoa лаьрхIача дIайийнар планах 27, 36 процент мара яц.

Зябь ахара план кхоачашъяй 32,2 процент. Эггара дукхагIа из аьхай Наурски районе — 21 сентябре аьха хиначоа 13 процент тIаккхеташ, Гудермески 8,3, Надтеречни — 7,8 процент. Дийнахьа зябь ахара боарам лохбаьб Назрановски Малгобекски районашка.

Баьцадаараш кийчдаьд 67,6 эзар тонн, план кхоачашъяй 44,6 процент. Баьцадаараш кийчдеча дикагIа толамаш даьхад Урус - Мартановски Ачхой-Мартановски районий боахамашa. Царех хIаране план кхоачашъяй 61 процент.

Баьцадаараш кийчдера план кхоачашъяра тIехьаюс районаш: Надтеречни Шелковской — планах 4,5 процент, Гудермесски 7,3, Наурски — планах 18 процент. Цу районашка мела вIаштIехьдаьккхад бахача нахагара баьцадаараш хьайидара гIулакх.

Республике паччахьалкхенна дIабеннаб 45,1 эзар тонн сом, из хул планах 53,7 процент.

Паччахьалкхенна сом дIабалара республике эггара хьалха план кхоачашъяй Шалински районо — 100,7 процент. Планах лаьрхIачул дукхагIа сом бахача нахагара хьанийцаб районе.

Кхоачамболлаш дика лелаш сом кийчбара, гIуллакхаш Советски, Сунженски, Ножай-Юртовски, Грозненски районашка.

Республике 43 процент долча кхашкара чуйица даьинад генараш. Паччахьалкхенна уж дIадалара план кхоачашъяй 20,6 процент, дIаденнад 3,5 эзар тонн генараш. Эггара дукхагIа республике план кхоачашъеча юкъе дакъа лаьцад Шалински районо. План кхоачашъяй укхаза 137 процент, планал совгIа 444 тонн генараш дIаденнад.

Паччахьалкхен задани кхоачашъяра хьалхара моттиг тIехьхьарча шерашке эггара хьалха яьккхай 184 процент план кхоачашъяьча «Зоре Кавказа» яхача совхоза коллективо. Планал совгIа дIаделлад 150 тонн генараш. Культура лелаяра агротехника дика вIаштIехьяьккха, хьувкъам чуийцалга лоацача ханашка чакхдаьккха, хьадаьккхар лорадара мел эшар даь хилар бахьан долаш, совхоза лаьтта леладерий таро хилар эггара боккхагIа хьувкъам чуэца — хIара гектара тIара 17,6 центнер.

Генараш чуэцара тIехьаюс: Надтеречни районе — чуийцай 10,2 процент долча кхашкара, Сунженски — 13 процент. Мела лел паччахьалкхенна генараш дIадалара гIулакх Урус-Мартановски района боахамашка — дIаденнараш деррига а 509 тонн мара дац, 93 процент кхашкара уж чуийца даьинадале а.

Сихха чуэцаш латт шекара свекла. Чуийца яьннай 2121 гектар, е 22,9 процент планах. Цу кхашкара юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьккхай 252 центнер. ДикагIа хьокхамаш долаш да Шалински Назрановски районий боахамаш. Укхаза чуийцача шекара свеклай хьувкъам йоагI-йоагIача района лаьрхIача гектара тIара 295 а, 302 а центнер хул.

Шекара свекла дIаялара шера план кхоачашъяй 17,7 процент. Шекара свекла дIаялара график тIехкхоачаш ю Шалински района боахамашa. Графикал совгIа укхаза паччахьалкхенга ехкай 7400 тонн. Шекара свекла укх шера механизированни способагIа чуэцаш да Грозненски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски районий боахамаш. Уж чуэцаш укхаза я 11 свеклоуборочни комбайн.

Шекара свеклаш чуэцарна цхьана кийчъю лордаш а. Деррига а республике гIолла из мажe дола доакъар кийчдаьд 1000 тонн совгIа.

Республике пхьетарра чуэцаш латт идата лаьрхIа хьажкIаш. Ерриге чуийца яьннараш 5828 гектар я, е чуэца езачех 17 процент.

Эггара боккхагIа хьувкъам чубаьхь Грозненски, Назрановски, Урус-Мартановски районий боахамашa. Юкъера лаьрхIача республике гIолла 1983 шера цу хана хинначул 4 центнер дукхагIа йоах хьажкIаш гектара тIара.

Республика кхашка болх беш я 82 хьажкIаш чуэца комбайн. Паччахьалкхенна хьажкIаш дIаяла йоланьй Малгобекски района боахамашa. Уж сихагIа дIалуш да Грозненска района боахамаш а, укхаза ялат дIадалара шера плана кхоачашъяй 38 процент. Паччахьалкхенга хьажкIаш йоннага дIахо хьош да.

Хьайбаш меца хургдац

Башха-дика толамаш доахаш хьабоагIа карарча шера Сунженски района «Серноводский» совхоза хьайбаш леладераш. Цар сентябрь юкъекхоачаш, 120 тонн тIехкхоачашъяй укх шера паччахьалкхенга дулх дохкара ийс бетта план. Иштта лавха хьокхам гойта карагIдаьккхад, хьайбашта дIадала тайп - тайпара доакъар хиларах.

Укх шера «Сунженский» совхоз хьатохарца кхы а тербеннаб боахам. Укхаза хIанз лелабеш ба 30 эзар устагIа, дулха дорстадеш латт 4000 бежан. ХIаьта иззал хьайбаш кхаба дукха доакъар эш, пудухьа карарча шера деррига а низаш тешпаме доакъара база хьаяра тIадерзадаьд совхоза къахьегамхоша.

Ма дарра аьлча, тахан мел эша доакъар кийчдаь баьннаб боахама доакъар кийчдераш. Хьайбаш Iанга ра доахаргдолча моттигашка аргIаш а даь дIаоттаяьй 2300 тонн дика йол, из кхы а 700 тонн кийчъе дерхI. Вешта аьлча, планал совгIа 400 тонн. Иштта кийчдаьд 2000 тонн ча, 800 тонн сенаж. Цул совгIа, гурахьа дIадийнача ялатий хьувкъам дика хиларах карагIдаьннад 1800 тонн концентрированни доакъар кийчде а.

ХIанз совхоза доакъар кийчдерий деррига низаш кIоагашка силос чуйоллача тIадерзадаь да. Таханарча дийнахьа кийчъяьннай 18 эзар тонн силос. ДIахо йодача хана из кхы а 7—8 эзар тонн кIоагашка чуйодла дага ба укхаза.

Доакъар кийчдеш лаьрхIа комплекс я совхозе. Цунна чуйоагIа 10 комбайн, 30 автомашин, кхыйола техника. Комплекса болх дика вIаштIехьбаьккхаб совхоза керттерча агронома З. Улубаева.

Силос кийчъеча хьалхалатташ хьавоагIа М. Эльсанов. «КСК-100» яхача комбайнаца по цхьанне хьа а хьекха, силос чуйоллача кIоагашка дIадахьий т а д 6000 тонн моша доакъар. Цунна тийсса къахьег комбайнераш У. Асаеви В. Золиен.

Ш. ХУСЕЙНОВ.

ЯЛАТ ДIАДУВШ БА

Наурски района лаьтта леладераша доладаь гIулакх хьал а лаьца, ханнахьен дикен гурахьа юэ культураш дIаера тIехьа социалистически яхь йоаржаьй Малгобекски района «Луч» совхоза механизатораша.

Цу гIулакха хьалхе а дина кийчбелар укхаза. Агротехнико дIа ма декхара кийчдаьд ялат дIаде деза лаьтта. Лаьтта ахалехьа кхашка юкъейихьар органически минеральни удобренеш. ХIара гектаре дIакхаьчар 30 тонн органически 250—300 центнер минеральни удобренеш. Ханнахьа кийчдир укхаза дIаде мел эшаш дола фу а. Ала деза, из лакхача кондицех хилар.

Хьалха мокхаш а даьха, культиваци а яьккха, хIанз чуйнна ялат дIадувш боахк совхоза механизатораш. Балха темпаш лакха я. Ерриге а гурахьа дIае еза 1100 гектар. ХIаьта хIаналехьа 370 гектара тIа ялат дIадийнад укхаза. Механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалхе лелаю Ю. Кузьминова. Норма 10,5 гектар йолаш, цунна хIара дийнахьа карагIдоал 20—23 гектара тIа ялат дIаде.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIеи хилийтаI» яхача девизагIа къахьегаш ба «Терек» яхача дахчах хIамаш еча производственни объединене болхлой. Ни иштта хилара тешал деш да цар доаха къахьегама толамаш. Укх шера дIабахача бархI бетта культурно-бытови товараш арахецара план 107,5 проценти, товарни продукци арахецара план 100 проценти кхоачашъяьй объединене коллективо.

Къахьегами социалистически яхь дика вIаштIехьяккхарехи производственни низалех лерттIа пайда эцарахи хьадаьнна беркат да из.

Боккха теркам тIабохийт объединене къахьегама овсарле планагIа йоагIачул совгIа лакхъяра. Из таханарча дийнахьа 1,2 процент я.

Предприяте коллективашта юкъе яьржача яхье хьалхле лелаеш хиларца белгала я Озеров Тимофей керте латта номер цаI йолча мебельни цехера упаковочни участка коллектив. Цу коллективо тахан болх бу укх шера ноябрь бетта чотагIа.

Иштта дика болх беш я Паренькова Валентинас култалдеш йола комплексни бригада а. Цо октябрь бетта чотагIа болх бу укх деношка.

ХIара бетта шоаш тIайца декхараш тIехкхоачаш деш ба слесарь Н. Баранин, мастер Н. Самойленко, сборщикаш С. Некрасов, И. Еременко, иштта кхыбараш. Цу наьха сурташ хьалтеха доахи объединене Сийлен улга тIа.

Дикача нахах
ДЕГО КЪОАБАЛДАЬР

Ваха - ва геттара аьттув болаш, юрта гаьна йоаццаш улл «Назрановский» совхоза Аьлтий - Юртарча отделене шури ферма. Иштта из юхе хиларах йоккха гIойле йоал цига къахьегача доаркашта.

ХIаьта а ханага дихалача, ферме эггара йоккхагIа йола доярка Плиева ИсмаIалий Райхьант цу халонашка яьжилга гуш да, цо доахкна лерттIа деш доача Iуналга хьежача. Райхьанта юртбоахаме къахьега тиъаь цхьоалагIа шу да, царех, доярка йолаш — ткъеста. ШоллагIча оагIонга дихача, керттера бахьан лархIа,—хьайбаш дукха дезаш я Райхьант. Из гучадоал балха тIа Райхьант зейча. Ше бетта тиъаь Iатта ванал йова цуна, дIабIарахьевача малагIчоа фу эш хое.

Дийнахьа тиъо етт кхоаза бетта юхьаша Iалагьате хала дар, хьалхарча деношка кко — баь етт бийттача кулгаш чIоагIа кIаьдлора, цхьа бола Iатто, ше аьрдагIа хиларца хIаргаш бетташ, дIаюхе ца вохийташ моттигаш ийслора. Цу тайпара етт беттача хана бер мо хьаьста кIаьдбе безаш хулар. Вешта аьлча, ший кIаьлача кулгаIшка дала лезаш дар хьайбаш. Кастлуш цунга дIа а Iемар уж. ХIанз дукхьал Райхьанта шовех тилла цIи яьккхача тоьаи хуа царга яхар хьадайта. ХIана аьлча, Iаьсий долча хана дене цо хьалхедаь да уж.

Шоашта хьалхашка латта декхараш дика довза а довзаш, беррига низ шура алсамъяккхара тIабохийтаб «Назрановский» совхоза доаркаша. Шерра йоржаьча социалистически яхье хьалхле лелаечарех я Плиева ИсмаIалий Райхьант.

Карарча шера хIара беттача IаттагIара 2200 килограмм шура яккха аьнна социалистически декхар тIайийцад цо. Ийс бетта баьча балхо хьахьокх план тIехкхоачашъергхилар.

Цхьа шу дIадахадац Райхьанта паччахьалкхенга шура йохкара план тIехкхоачаш ца еш. Масала, 1982 шера доахан Iангара дахара гIулакх во латтар ферме ялат ца таарца, кхоачамболаш дацар доакъар. Дакха дезача хьайбашта из чIоагIа Iаткъар.

— ХIаьта кхом бейш, ялат хьокха а деш, шура кхы лаьгI ца йоалийташ, доахан Iангара даха а цу шерара план тIехькхоачашъе а вIаштIехьдаьлар Райхьанта,—йоах ферме заведующе Хидриев Исраила.

Хьаьнала къахьегамхо хиларал совгIа, ший дезала дика наьа а я Райхьант. ЙоккхагIйола цIи йоI Iашати Асьета наьнаца ферме доаркаш болаш къахьегаш ба, шоай балха тIа дика толамаш а доахаш. Юнвеа трактора тIа ва. Хьамзат даьца скотник ва. Вешта аьлча, цхьан ферме къахьегаш я ПлиевгIар дезала династи.

...Массаза а мо, тахан а балхара хаIинстеннa йоллаше, чуяха сиха яц Райхьант. Гонахьа кхесташ Iаьсий а долаш, ферме цхьавццапакха кулг тохаш лел хьинар йола кхалсаг.

М. БАРАХОЕВ.

«ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКА— ХОРЖАМАШИ ОТЧЕТАШИ

ДИСЦИПЛИНА ЧІОАГІЪЕ ЕЗА

22 КПСС члени кхоъ членалла кандидати верриге а 25 коммунист чуьоагІаш я Малгобекерча автотранспортни предприятера партийни организаци. КПСС Уставо дІадеххача тайпара цар шойн болх лелабеш хилча бокхха яиз ба из.

Партбюрос отчет луча шера бьъча балхах доклад яьча цун секретара М. Г. Тебоева а собране къамельлаш даьча коммунисташа а гІулакхах дог лазаш дийцар шоашта хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарех транспортникаш лоархІабеш ца хиларах.

Собране белгал ма даьккхара, коммунисташ сагото ещ хила безаш дукха кхоачамбоацараш да юкхьанцарча партийни организаце а цо кулгалдеча ерригача автотранспортни предприяте коллектива а балха.

Белгалдаьккхача кхоачам ба алхха цаІ—керттерча технико-экономически хьокхамех дола декхараш АТП коллективо гаьнна кхоачаш ца делга. Укх шера хьалхарча бархІ бетта кира дІа-хьа кхахьара план 82 процент мара кхоачашаьъяц. Тонно - километраже лаьрхІача яхы итт процент эшашагІа хул из хьокхам. ЛоархІабац транспортникаш къахьегама овсарле лакхъяра декхарех а. Кхы а вогІа да коллектива балха хьожхамаш дІадахача шерачул вогІа хилар.

ХІаьта хоаш ма дий берига партийни организаторски а идейно-политически а болх бухсошаш коллектива хьалхашка латта боахама а социально - политически а декхараш кхоачашделга Іалашдеш хила беьнга. Из иштта ца хилча цун мах кІезига болга.

Отчетно - хоржамий собране хьахьенкар АТП партийни бюро, дирекце болх коллектива хьалхашка латта керттера декхараш кхоачашделга Іалашдеш ца хиншилга. МалагІа бахьанаш долаш нийсденнад из?

— Геттара лоха я коллективе балха дисциплина.— аьлар АТП керттерча инженера Я. Б. Евлоева. — Керттерча даьъе из бахьан долаш да тха болх ленттІа дІа ца бахар. Дукха моттигаш хул шофераш балха хьабаха тІехьабусаш, е вІалла хьа ца боагІаш, хьалхе хьаьнна хІама а доацаш.

Шоаш дІахьошабаьча маршрутах болх бе ца тугаш а ба цхьабараш. «Оаха оахоша эша оатхалаш а лохаш тоаьйй тхоай машинаш» яхаш бахьан увттаду цар.

ЛерттІа лелаьаш коллективе дисциплина телхаерапш бехктокхаме оаиалга. Цхьабарашта зІамига гІалат баьлча а бехк бу, вожаш цІенхаштта дисциплина толхийча а бехк ца беш бус. Из чІоагІа харцахьа да.

Нийсхо хила еза цу балха. ХІарачетара балха тІа доагІар майрра хьадехаш хила безе лакхера а лохера а кулгалхой. ХІанз вай коллективе латтача хьале из вІаштІехьдоал ала йиш яц...

— Шоашара кхьбараштa хьоккам гойташ бац цхьабола коммунисташ а, — белгалдаьккхар шофера Хь. А. Ахриева. — Дукхазза моттигаш хяинай отчетах йолча хана коммунисташ хьа а ца боагІаш лаьрхІача хена партийни собранеш ца хулаш. Балха дисциплина телхаярах бехктокхаме эза коммунисташ а ба вай организаце. Эггара хьалха партийни дисциплина чІоагІъе еза. ТІакха кьиберешкара а доагІар хьадеха аттагІа хургда.

ХьетІанкоачаш латт Іа. Іана замалахь болх бара йоанхо еш саг вац. Кулг дІа ца тохаш латт кочегарка, из болх беш ца хуле соахка а санна вижаьала хургда болх бе. ВІаьоти яьча дешт болх беш яц цхьаде. Машинаш тоаяра эша оатхалаш яц хьалуш. Дукха да ленттІа болх бара шоферашта новкъарле ераш. Укх кІезигагІа хургдолаш гІулакх вІаштІехьдоекхилта хьадеха деза партийни бюрос директцегара.

— АТП штатех балха лоархІаш, ълаеш нйдеш ба лыпнапхьараш, слесараш. кхьбола болхлой. ХІаьта а еда машинаш шоаш тоае еза шоферий — раьза воацаш дуьц 40 шера шофера болх беш а хинна дукха ха йоацаш пенсе вахача Д. М. Саутиева. — ХІарасе шай деккар дизза кхоачашдеш хилча дикагІа хургба ерригача коллектива болх а. Цу деша боаттІача боарасе тІахьожам лоаттабеши доагІачунгара лира жол дехаши хиннад партийни бюро.

Массе а хана цун теркаме хила доагІаш да цхьаькха цхьа дош а. ДикагІа къахьегараш морально а материально а белгалбоахилга, къона - къабаллаца болх а баь салаІа болхараш, баркал оалаш торжественно накъабоахилга, тІемен къахьегамен ветераний йоакко елга. ДикагІа болх бара эша моральни хьалаш коллективе къахколлара тІадерзодаь да уж дераш.

Автотранспортни предприяте коллективо партийни кулгалдара болх тоабара тайп-тайпарча оагІонашта коммунистий теркам тІаоаш дар воккагІволча экономиста Р. Ю. Хидирова, эксплуатаце отдела начальника Т. А. Мамилова, наькъашка автотранспорта балха тІахьожам лелабеш волча С. У. Вокова. кхьча коммунисташа собране дь къамельлаш а.

Цар а докладчика а белгалдаьккхар автопредприятерча ерригача автобусах кхо дакъа дича ши дакъа сахьатех болх беш бурув деттарий, мехкдаьттІа доадарий, газ чакхйоахарий балха вахташ дІа-хьа кхуклаш йолга. Вахташта юкъе мукъа йолча хана цар пассажираш дІа-хьа буташ хилча автобусех пайда эцара боарам лакхагІа хила йиш йолга. Цкъа-санна дукхазза из дош дийцалга а вахаре чакх ца доаккхаш дисалга а.

Иштта партийни собранешка дийца а дийна, дика совнаш тІайдаьд отчетни хана балхен къахьегамен дисциплина чІоагІъяра, автотранспортах дикагІа пайда эцара, социалистически яхь лелаяра балха итогаш яра а гІулакх тоадара, къахьегамхошта интернациональни а атеистически а кхетам балара болх тоабара, коллектива вахаре лоархІаме долча кхьдолча дешай хьекъехьа. Цхьабакъда, дукхагІча дикъе кхоачаш ца деш наькъата тІа дІаяздаьча дисад уж. Шу хьалха санна яра латт уж дешаш тахан а.

Таханарча вахаро дІадеххача тайпара автотранспорта болх тоабара бокка доархІаш болаш ба мехкарча къахьегама коллективаша шерра хьалдаьца дІахьош бола плапал совгІа цхьа процент къахьегама овсарле лакхьяре ах процент балхага дІадодар лохдаран тІехьара патриотически болам. Цу хьежьа цхьа дош алаьзар е докладчика а е къамельлаш даьча коммунисташа а.

ЛаьрхІар дизза вахаре чакхдаккхара тІехьа партбюро оагІорахьара тІахьожам ца хилара партийни бюрос а дирекце а вІаьи барт болаш, цхьа никъ хьа а лаьца ленттІа шоай болх дІа ца бахьара бахьан долаш дІанхаьчад уккхазара гІулакхаш наттача хьалага.

ДикагІа болх барах совгІат хьанна лу, керда ена автобус, е кхыйола машина лур малаь, кхьметтел коммунист балхара дІавоаккхаш а хац партбюрона, белгалдаьккхар собране.

Цкъа-дале, партийни бюрос шай бокъонех бизза пайда ца эарцен, шоалагІадале, (из керттера а да). дирекце партийни бюро, кхьйола юкъара организацеш ца лархІарцен мара дапха йиш йолаш дац уж цІенхашттара кхоачамбоацараш.

Белгалдаьха кхоачамбоацареш сихагІа дІа а доахаш автотранспортни предприяте болх тоабе, укх шерара 'а ерригача пятилетка а декхараш дизза кхоачашдара ерригача таронех бизза пайда эцара беррига транспортникаш оарцагІбала партийни бюро а дирекци а декхарийла еш сощаи тІайнйцар партийни собране.

Керда партийни бюро а администраце балха тІахьожам лоаттабара йола комисси а хержар собране. Партбюро хьалхарча заседане юха а цун секретаралла хержар М. Г. Тебоев.

А. ХАРСИЕВ.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

СЕРЖАНТА ДАГАДОАГІА

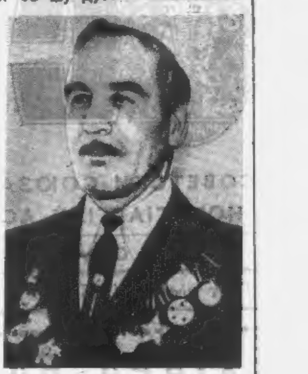

Дукхача хана цо болх баьча Комбилеевски химически заводе меттел ерригача Къулбаседа ХІирийчен Пригородни районе тІоала вовзаш а сий деш а ва къахьегамен тІемен ветеран Торшхоев Іалаудина Саюп. Из кхст-кхста го йиш я предприятешка, дешара заведенешка чакхйоахача идейно-политически, интернациональни чулоацам болча мероприятешка дакъа лоацаш. Къьостта а дукха вІашагІкхетараш хул цун кагирхоица.

Кагирхошта дуцца дукха да СийлахьбоккхачаДаймехка тІема шерашка кхо эзар километр совтІа тІема никъ баьча Торшхоев Саюпа.

1942-гІа бирса шу. Мехкдаьтта Грозненей Бакунеи сихагІа тІаккхача лоаш хинна къиза моастагІа Кевкаэа тІагІертар. ХІаьта цу шера аьхкин гуратьее город Орджоникидзе фашистски гІаьрахоша дІалацара кхераш эттар. Цу халача деношка шей лоІамах фронте вохийталга дехаш, Орджоникидзевски горвоенкомате заявлени елар, стеклотарни завода къоначa болхлочо Торшхоей Саюпа. Цун дехар кхоачашду. Из хьожаву инарал-лейтенант Кириченко кулгалдеш хиннача 4-ча гвардейски дошлой корпусе. Штаб лораеш хиначча дошлой эскадронаца волаш тІем тІа дакъа лаца волалу Саюп.

Мехкдаьтта бахьан долаш бь тІом санна Даймехка тІема историна юкъебахаб 1942 шера августагара 1943 шера декабрга. кхаьччалца Наурски, Ищерски, Алпатово станицешка цІий Іоухийташ хинна тІом. Терски станицаши негІий юрташи лораеш Тирка къулбаседехьа 1-ча немецки танкови эскарца тІом беш цІаккха а йовргІоацача сийленца белгалбаьлар 4 - ча гвардейски Кубански казачий дошлой корпуса бІухой, цуьна юкъе вар Саюп а. 1943-ча шера апреле дошлой группаца а волаш 11-ча гвардейски стрелкови корпуса 2-ча стрелкови дивизе 1-ча гвардейски полке дІавохийт Саюп. Из яр Кубанера плацдарм фуннагІа даь а дІа ца хеца гІерташ болча 17-ча немецки эскара бІухоех Кубань мунъаьаккхара вай бІухой тІалаташ лира тІом лаьтта ха. Цхьаннена тІехьа шоллагІа йолаш, дукха дІаоттаь оборонительни чІоагІаленаш а йолаш «Голубой линия» яьа оборона вІашагІъеллаяр цига гитлеровцаша. Цхьабакъда, цар цу чІоагІаленашта а маганзар Даьхе. халиъ, кортамукъале бахьан шоай са ца кхоеш, майра тІом беш бола советски бІухой юхасовцабе.

ТІехьагІа Крыме фашисташта тІалата болабелар 11-ча гвардейски стрелкови корпуса 2-ча гвардейски дивизе бІухой. Цига, йоккха майралла хьонаккчахи гойташ, 167,4 яхача Лакхаленна тІалаташ дакъа лаьцар мугІарера гвардейски бІухо Торшхоев Саюп юкъе волча 1-ча стрелкови рото. Из тІом дагалувцаш Саюпа йоах:

— 1943 шера 8-ча августе дар из тхо атаке дехар. Цига хьалха водаш, немций траншейна со тІаккхьчача сона вайра пулемет е етташ вай бІухой хьа ца боахийташ вагІа немций оасар. Из вийра аз, Цул тІехьагІа батальона штаба чухьийдаь,аз вийра [illegible] салте. цхьа танк йохайир, радиостанци, шоашта Таманскн яхь гІайрекара моастагІчун полкаш а пленаш а тІайола карта дола штабни документаш карадера. Уж документаш сога кхаьчалга а соца чов яьлга а хоаш болча новкъостаца со сихха тІема юкъера араваьккхар. Цигара госпитале хьожавир.

Гойта денал бахьан долаш 56-ча эскара командующе инарала-полковника А. А. Гречко представленегІа ЦІеча Байракха орден елар Торшхоевна.

ТІехьашка доадаш латтача гитлеровски эскара тІалатар сиидаьдар вай бІухоша. МоастагІтоа меттахьа еттащ шай взводаца тІехьашка ца вовлаш, тІалаташ вар Торшхоев а. Цхьабакъда, 1943 шера сентябра тІеххьарча деношка Тамань яхача города юхе хиннача тІем тІа хала чов ю цунна. Из город Кисловодскерча эвакогоспитале дарба де дІавохийт.

Госпиталера вийрза араволлаше юха а шоай корпусе вогІа Торшхоев. Укхаза из хьожаву 32-ча гвардейски стрелкови дивизе 82 - ча гвардейски стрелкови полка взвода командира помощникалла. 1943 шера ноябра хьалхарча деношка сержанта Торшхоева дакъа лоац Керченски дисантни операце. Дисант йоача хана взвода командира чов хилча командовани шийна тІа а ийцв. тІом беш кхо километр дІахьалха вола Саюп.

Севастополь мукъайоаккхача баьча тІем тІа турпалал гойтарах III-ча степена Сийлен орден елар Торшхоевна.

Белоруссеи Латвеи бІаьп юрташ мукъайоахаш дакъа лоац Торшхоева.

Город Шяуляйна юхе хиннача тІем тІа говзал, турпалал, майрал гойтарах Даймехка тІема II-ча степена орден лу Саюпа.

1946 шера 3 июне цІентахьа верз майра бІухо. Цу хана дена тайп-тайпарча моттигашка хьинаре къахьегаш хьаьенав из. ТІеххьарча иттех шера цо болх баьб Комбилеевски химически заводе. Вахаш городе Орджоникидзева из.

Ю. КОЗЛОЕВ.

СУРТА ТІА: С. Торшхоев.

ПАРТИЙНИ ХРОНИКА

КАГИРХОИ—ТЕРКО

«Комсомола цу партийни кулгал дІахо тоадарахи кагирхошта коммунистически кхетам балара даькъера цун лоархІам айбарахи» болча КПСС ЦК соцамгара хьадоагІаш дола районих партийни организаце декхараш дийцар Ачхой-Мартановски района партийни актива собране.

Докладчика, парте райкома секретара М. А. Дадуевси пренешка къамьлаш даьча собране дакъа лаьцарашеи белгалдоахар, района комсомольцашеи кагирхошен экономикеи культуреи дегІайоалара юкъе дикна донкха дакъа лоацаш хилар. 28 комсомольско - кагирхой коллектива я, 867 йоІк зІамсаги да ханал хьалха а бувлаш къахьегаш, плановн заданеш ханал хьалха кхоачашъеш. Самашкински консервни заводера С. Хачукаева, производственни текстильно-галактерейни объединене № 5 йолча филиалера М. Жабирова, «Новосельский» совхоза М. Тепсуркаева кулгалдеча № 3 йолча бригадера комсомольско - кагирхой коллективаш хІанале а шера задани кхоачашъяь йоалаш латт.

ХІанз комсомоле болх беш ва 60 къона коммунист. Халкъа депутатий районни юртийн Советий депутаташта юкъе 28 процент — комсомольцаш.

Цунца цхьана, йоахар собране дакъа лоацараша, кагирхошта кхетам балара даькъе кхы а кІезига дац карара дувлийтараш, къоастадалза диса дешаш. Масала, «Лермонтовский», «Самашкинский» совхозашка, райпо, кхьча коллективашка профессиональни дешар хьехарца чакхбоалаш ба кагирхошта юкъе беш бола кхетама болх. Общественни вахаре хьинаре дакъа лоацилга, нравственни кхетам балара проблемаш шоллагІча плане юс. Райпо, райбыткомбината, «Бамутский», «Ореховский» совхозий партийни организацеша мелъялийтай комсомоле болх беш йола кадраш хьахархарахи хьалхеяран еш йола уйла. Цхьайолча коллективашка комсомольски организацешта хетараш тергалдац къона производственникаш дІанйбечен балхара дІабоахачен хана, комсомольски мугІараш кІезига деб. Собране дакъа лаьцараша белгалдоахар кагирхошта кхетам балара беча балха тІа кхоачашдинза диса кхьдола декхараш а.

ТІайицача резолюце тІа белгалдаьд комсомола цу партийни кулгал дІахо тоадара тІадерзадаь хьдда гІулакхаш.

Партийни актива собране дакъа а лаьцар, къамьл а дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

КПСС ЛЕНИНСКИ РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Парте Ленински районни комитета пленум хилар. Цига дийцад организационни дош. Кхьча балха тІа водаш хиларца дувзаденна пленумо КПСС Ленински райкома хьалхарча секретарен бюро членен декхарех мукъавалийтар П. Н. Громов.

Парте Ленински райкома хьалхарча секретараллен бюро членаллен хержар Е. И. Пучнов.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар парте Нохч-ГІалгІай обкома секретара В. И. Дмитриенкос, КПСС обкома бюро членалла кандидата, парте обкома организационно-партийни балха отдела заведующа П. Г. Кашеева. парте Грозненски городской комитета шоллагІча секретара М. Э. Баймурадова.

БРИГАДНИ ФОРМАШ ДЕГІАКХУВЛА

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене партнома бюрос ладийгІар «Къахьегам вІаштІехьбанкхарен цуна стимулировани ярен бригадни форма дІахо дегІайоалаярах а цун эффективность лакхъярах а» бола КПСС Нохч-ГІалгІай обкома соцами цу дешах лаьца партнома бюрос баь социми кхоачашбара баьча балхах лаьца КПСС члена, объединене профкома председатела Л. К. Черкуновас яьча отчетага.

Объединене профкомо белггалара болх бу къахьегам вІаштІехьбаккхарен цунна стимулировани ярен прогрессивни формаш юкъеккахьара. Къахьегам бригадни хьисапе вІаштІехьбоаккхилга шерра дІадоаржадаьд производственно - товарни конторе, центральни приборо-ремонтни мастерске, цхьайолча кхьча коллективашка. Масала, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводе цу тайпарча 68 бригаде къахьегаш ва 698 саг.

ХІаьта а, бюро белгалдаьхар, керда тайна бригадаш 50 процентага дІанхоачаелга оттадаь хиннача коллективни договора условеш кхоачашъяра объединене профкомо боах меза беш хилар. Цу деша кхоачамболаш уйла тІаяхийтац Ленина цІерагІча ГНПЗ, автотранспортни контора, УПТК, цхьайолча кхьча предприятей коллективаша. практически гІуланхаш чакхдахац бригадни формаш юкъеккахьара. Объединене профкомо дикагІйолча бригадей опыт вІашагІтохарах дІайоаржаран семинараш, конференцеш яц, цу гІулакха пайда эцац «Нефтехимик» яхача дукхатиражни газетах, н. кх. дІ.

Партнома бюрос объединене профком декхарийла йир предприятей профсоюзни актива бехктокхаи лакхбе, къахьегам вІаштІехьбанкхарен цунна стимулировани ярен бригадни формаш юкъеккахьара беш бола болх тоабелга вІаштІехьдаккха.

Дикача къахьегама толамаща кхьъабоагІа шоай профессиональни цІейна — машинашъечар делга Ахриер ГІапура цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода машинашъераш.

ДІабахача бархІ бетта нормативно-цІена продукци арахецара план 104,6 процента, товарни продукци арахецилга 103,7 процента кхоачашъяьй завода коллективо.

Боккха теркам тІабохийт заводе КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенешка хьежжа къахьегама овсарле лакхъярен продукцега дІадодар лохдарах. Белгалдаккха деза духхьал ер шу доладелча дена къахьегама овсарле ши процент лакхъяь хиларн, продукцега дІадодар 0,8 процент лохдаь хиларн. ХІаьта шоай производственни хьокхамаш тоадеш ба заводехаш укх бетта а.

МАШИНАШЪЕРИЙ ТОЛАМ

Цар лерхІ шу чакхдалале 19572 эзар сома мехла тайп-тайпара продукци арахеца.

Хьаеш йолча продукце дикал лакхъярца, цуига дІадодар лохдарца цхьаиа коллективо боккха теркам тІабохийт бийдал, электроэнерги кхоаре. Духхьал укх шера дІабахача бархІ бетта 192 эзар сома мехла электроэнерги кхоьй укказа.

Уж толамаш доахача шоашкара хьоккам телаш болц бу инструментальни цехерча Муталиев Мартазнъа керте латтача комплексни бригада. Костоева Марема кулгалдеча сборочни цеха коллективо, Могушкова Іайшет керте латтача алюминиеви участка болхлой.

Цар дош деннад цхьайтталагІча пятилетка диъ шера планаш ханал хьалха 28 декабре кхоачашъе.

Дерригa а кхо шу совгІа ха мара яц Исабекова Алсата Грозненски прядильно-ткацки производственни объединенена чуйоагІача номер шиъ йолча филиале ткачиха йолаш болх бу. Цхьабакъда, цу лоацдача юкъе шийца болх беча наха хьоккам а хинна дІаеттай из.

Балха нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю Алсата.

Дика болх барал совгІа цо хьинаре дакъалоац коллектива общественни вахаре. Из я халкъа тІахьожама группа член.

Исабековай хьаьнала къахьегам белгалбаьккхаб дукхача сийлен грамоташа, ахчин совгІаташа.

СУРТА ТІА: Исабекова Алсат болх беш йолл.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

Хинна зе меттаотталургда

Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза № 1 йоли мехотряда довкъерен технически культураш кхееш я. ГуІре — хьувкъам чуэца ха. Тахан тха подрядни отряда чувоагІа веррига а 34 саг сабелгало яьлча дена боад къоалабаллалца кхай тІа ва. Дукха ха йоаццаш тхо чуйце даьлар фуа лаьрхІа люцерна. Из культура кхею 1000 гектара тІа. Иа дерригa а лаьтта хий дехкаш да. Бакъда, царех 508 гектар, цІи хилар мара кхы хий тохаш дац. Цу гІулакха бехке ба «Чеченингушводстрой» треста чуйоагІача ПМК-10 мелиораторaш. Цар юкъагІдитар оросительни система реконструкци яра гІулакх. Из бахьан долаш, тха вІаштІехьдалазар шиъаь цкъа вегетационни хий тоха. ХІаьта укх шера бІаьстий дукха догІаш мича хилар. Лоацца аьлча, цу дерриге карагІдалийтазар колхоза дика хьувкъам хьалихебе а пачхьалкхенга фуна лаьрхІа люцерна йохкара план кхоачашъе а. Цох хинна зе лархІа хала дац.

Тахан тхона хьалхашка латт кхьдола доархІаме декхараш. 190 гектар тІара чуйцад генараш. Ялх агрегатаца механизатораца кхаь дийнехьа аьрдай 1330 центнер из чІоагІа мах бола технически культура.

ХІанз тха кхашка кхачаш латт соя. Цу культуро дІалоац 200 гектар. Уж да тха эггара дикагІа хиш дехкаш дола лаьтташ. Соя кхеяр керда гІулакх дац тхона. Хьалхарча шерашка а лелаьй оаха из культура. Шийх йоаллача хьовналге диллача соя кхы мел долча доакъарел дикагІа я. Масала, 10 центнер соя 40 центнер ялата кийсса лоархІ. хІаьта 15-зза лаккагІа я цун хьоанал дикача люцерна [illegible].

Специалисташа ма яххара, кІезигагІа йоаккхе хІара гектара тІара 20 центнер бобеш йовхарга — планал 3 центнер дукхагІа.

Цу толамах доккха дакъа доал тха мехотряда механизаторий Н. Дамаевеи, М. Шиыткеи, хий деттарий М. Арсановеи, Н. Джасуевеи, дукха кхьчар.

Оаха лерхІ соя чотагІа пачхьалкхенна люцерна гидоккхара тІадиса декхар меттаоттаде. Хьувкъам чуэца еррига а комбайнаш хІанзалехьа кийча латт.

Р. ВАСНУКАЕВ,

Ленина цІерагІча колхоза № 1 йолча [illegible]

Мехка керттера газет

Ленински «Правда» — КПСС Центральни Комитета орган, советски непайоазон флагман. Цун оагІош — из я СССР-си довзол дехьен хулача лоархІамегІарча событей летопись. «Правда» дешагa чІоагІа уйла тІаяхийте ладувгІ дунен массе а континентерча наха.

«Правда» — партийни дерригача халкъа общественни мнене трибуна. Цо бакъ, сиха, кІоарга анализ ю фактай, цІенхаштта обобщенеш ю. Парте XXVI съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенешца хьалхе лелаю «Правда» коллективо шай балха тІа. Газето хІара денна дуьц парте белгальяь Советий Мохк экономически социальни дегІабоалабара, Халкъа боахам, Іилма культура деррига доакъош дІахо айдара, накъа хьал-таро лакхъяра программа кхоачашъяра советски халкъо болх мишта бу. Уж темаш, хьалхагІа а санна, керттера хургья 1985 шера.

«Правда» хІара номер тІара корайоагІаргъл шоана партийни вахара техах йола материалаш. Теркама юкъметте — партийни организацей опыта анализ. общественни вахара ерригача сфераш ленински стиль чІоагІъяр. 1985 шера «Деттъьала гІча шеращкара коммунисташ» яхача рубрикана кІал хан-ханнахьа кепаеттаргъя очеркаш, «Партийни организацешкара хоамаш» яхача информаце подборкаш. Выступленеш кийтъеча хана газето пайда эц коммунистий письмоех, юкхьанцарча парторганизацей дехал айдара, критикеи самокритикеи дегІайоалайро наькъех, КПСС члена сийнахи авторитетахй, пленнокхетама болх эргабаьккха тоабарах, гІулакхаца формальни хиларах йолча цар уйлаех.

ХІара номер тІа кепа етташ арайоалача «Теоре дешаш» яхача разделера газет дешачоа корайоагІаргъл вай общество дегІанра актуальни проблемех, вахаре советски хьисапах йола статьяш. Газето иштта хадданза анализ ю дунен халкъашта юкъе дегІаахара сагота гІа долча дешай. вай ханарча дунен революционни процесса перспективаи.

«Правдо» къаьстта уйла тІайохийт экономически бІарзагІа йолча проблемашта. Царех дувцаргда специалистий, Іилмахой министерствейи ведомствейи болхлой статьяшца, экономически обозренеша. «Йоккха масштаб йола эксперимент», «Іилман потенциала — эффективни пайда эцар», «Агропромышлении комплекс». «КПСС XXVI съезда решенеи мугІара тІехьашка», «Боахама доал дара стиль», яхача рубрикашта кІал дІахо а кепаеттаргья материалаш. Газето дани юкъаргъл Кхачани Энергетически программаш кхоачашъяра беча балха опыт.

«Правда» оагІош тІара йоагІаш йола моттиг вІалоацаргъл къахьегама коллективай вахарах, предприятена, учреждененай, организацена доал дара даькъе цар лоархІам лакхбарах йолча материалаша. Хадданза газета тІахьожама кІал — гІулакхаш леча сфера болх тоабелга, планови, производственни, къахьегама дисциплина чІоагІъелга, кІаман кхомбари къурматдари дукьа лоаттабу къовсам.

«Правда» керттерча темех цаІ — социалистически яхь, хьалха латтача опыта пропаганда яр. Газето хан-ханнахьа дувцаргда къахьегам вІаштІехьбанкхара прогрессивни формаш предприятешка, гІишлонашка, колхозашка, совхозашка мишта юкъехухь. Кепа етта лерхІ пятилетка чакхйоалача шерарча яхьа лелаьмах йола хІара бетта еш йола обзораш, хьехамчал дегІадоаладара тІанйца социалистически декхараш кхоачашдарах йола статьяш.

«Правда» оагІош тІара тІехьа-тІехьа йоккхагІа моттиг дІалоац морала, нравственни кхетам балара темех, гражданин бокъонехи декхарехи, дезалех йолча выступленеша. Газет дешараштa довзаргда советски Іилмахошта керда карагІдаьнна хІамаш, газета тІара корайоагІаргъя Іилман учреждений бокъ эргабаьккха тоабара проблемех йола материалаш. Газета массазара тема хургья школьни реформа чакхъяккхара тема. «Правда» авторашта юкъе — Іилман боккхий деятелаш. яздархой, художникаш, композитораш, театра болхлой. Газет дешарашта хетарех шерагІа пайда эца лерхІ редакце литературан искусствен кердача произведенеи анализа еча хана.

Газета выступленешта темаш духъенила лакъартбоаца хьест ба газет дешарий письмош. ХІара шера доагІа «Правдага» ах миллион гаргга письмош — адамий дийца документаш. Уж хІара денна кепа детт цун оагІош тІа. Из вай кепайоазон ленински традици я. Цудухья дІахо а корайоагІаргъя шоана газета тІара лаьрххІа письмоех оттаь полосаши подборкаши, отклинаш, «Письмой деррагІи» яха корреспонденцеш. Газет дешараштa хетараш шерра кепа детт «Халкъа тІахьожама оагІон тІа» и. Доал ца деча, волонита лелеча моттигашта принципиальни партийни критика а еш, газето дІахо а чІоагІбергба ший выступленеина. уж ма ярра кхетайта а царех доагІар дайта а хьожаргда.

Редакце чІоагІа уйла тІайохийташ терналду журналистий творчески командировкашта керда адресаш хьалхадоахача, выступленешта керда темаш хьехача газет дешарашa хетараш царна лоьраши.

Доазол дехьа 40 гаргга собственни корреспондент ва «Правда». Газета керттера принцип — дунен халкъашта юкъерча вахара событеш сихеи ма ярреи юцар, дувцараш чІоаргга техкан мелан даьа хилар. 1985 шера дІахо а кепа еттаргья редакце дикагІбоача журналистана кийтьеш йола дунен дийкъашта юкъера обозренеш, социалистически содружества мехкашкара тайп-тайпара материалаш, КПСС-о, Советски пачхьалкхено машера Программа чакхъяккхар духьа лоаттабеча къовсамах йола статьяши корреспонденцеши. «Правдо» дІахо йодача хана а кхаеттаргъя буржуазни пропагандана, хьагучадоахаргда вай идейни противникий тийша балхаш.

«Правда» хІара шерара тираж — 10 миллион совгІа экземпляр. Из кхоач Советски Союза ерригача союзни автономни республикашка, крайшка, областашка, доазол дехьарча 150 совгІача мехка. Вай мехкарча 51 городе кепа тох газет. хІаьта царех дукхагІъярашка фототелеграфаге гІолла кхоач из. Цхьайолча моттигашка кепа тохаш офсетни способ лелаю, из бахьан долаш цун качество лакхъеннай, дешара аьттув болашагІа хиннад. Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика читателашка «Правда» газета 35 эзар совгІа экземпляр. 19 эзар гаргга партийни журнал кхоач, хІаьта КПСС ЦК издательства ерригa изданеш 150 совгІа я.

«Правда» ладайтачул тІехьагІа, шоана цу тІара корайоагІаргва мехкен доазол дехьен хулача лоархІамегІарча хІамаех йола информаци духьоала баиьбола хьест кораба ца Іиш, событешта дикагІа духтІадовлара, вай гІуланхийн планийн, коммунизм хьалъеча керда толамаш лахар духьа партен халкъон лоаттабеча къовсама масштаби сийлен кІоаргагІа кхетаира цу дешарий новкъостал деш вола тешаме хьехамча а доттагІа а.

А. ГУНДЛИХ,

КПСС ЦК «Правда» яхача издательства Къулбаседа Кавказерча отделене заведующи.

БРИГАДИР

Нохч-ГIалгIай гIишлош управленена чуйоагIача «Чечингстройтранс» объединене дика вовзаш ва Ахмадов Илез. 1984 шера вера из цига слесаралла болх бе. Цул тIехьагIа массехк бутт баьлча, шоферий курсаш чакх а яьле, водитель волаш къахьега волаву.

Юххьанца Ахмадовга лу дикка болх баь тишъенна машина. Цхьабакъда, из ишта дар аьнна балхах дог ца эккхаш, ший мел дола денал тIадахийта машина ехха ца социйтаргда болх вIаштIехьбаккха гIерт Илез. Йоккха юкъ яьле из зуд уллув болх беш болча, къахьегама опыт йоккхагIа йолча новкъостаща Немченко Евгене, Ахмадов Салмазара, Темирбулатов Лаьчас, иштта кхычар. Сабар, эхь-эздел долаш, балха хьайленаш хара тIаккхуш хинна зIамагта ваг ца... зийча, терко ца йича вIаштIехь а дацар. Цу наха шийна ханнехьа даь гIо дIакила а диццургдац Илеза. Цхьайолла хана рейсагIа водаш хилча хийла машина ехе вусар из иштта хIама дукъала нийсделча кхы-м бергбац хьона аз укх тишача тIолха тIа болх, аьле нигат дора цо, баьхьа, новкъосташа дог ца эккхийташ хьалдоацар, гIо дора шоай хаи дий ца къоласаш машина товаь яккхара. Тахан царна дег тIара баркал йоах цо, ханнахьа ше хьаллаьца.

— Хьанна хов уж наха хиннабецаре дIахора са вахара никъ мишта хургбар? — йоах Ахмадова.

ДIаухар бетташ, шераш. Ха дIаяхарга хьежна лакхлора зIамигача сага балха опыт. ХIанз-м нийсладар хьанъа водаш машина ехе моттиг. ХIана аьлча, гаражера арааллале, тоха дезача хулг теке, хьанха дезача даьтта хьехе, новкъа воалар из. Коллективе каст-каста дика толамаш даьхарашца хьоажаве баьлар Ахмадов. Машина тишча ар аьнна доадаш, массаза шийн плин тIехкхоачаш йора цо. Цхьанкха бутт дIабаккхийтацар ше тIайша социалистически дехкар кхоачаш ца дели. Цунда пхьаьна бензин, доаго-ра-смазочни материалаш ихом беш дIаухийтар. ХIаьта хоиш ма дий уж кхее тишача машина тIа болх беш хилча Iалаьмате хала долга.

Машина довдам боаца оатхая ехача цхьацца бахьаьаш а уттадеш гаражера ара ца бовлаш деноаш доахача наьах цецвулар Илез юххьанца. Цхьабакъда, балха опыт хьа мел йов, ха дIа мел йода цу тайпарча нахаца къовсам лоаттабе ваьлар из. Цо дика кхетадора производствах дог ца лазача наха предприятие хьонахамаш тIехьашка теттилга. ХIаьта шийн машина сайрийна гараже дIаоттаеча хана, кердача балха денга хийчийн, тоха деза нулг теке оттайора.

Массехк шу даьлар ше эггара хьалха хьанийцача машина тIа Илеза болх бу. Цул тIехьагIа объединене цIенача машиний парти еча, кулгалхоша баь соцам бар эггара хьалхарчарна царех цаI Ахмадова яла, аьнна. ХIанз цун сурт объединене Сийлен улга тIа хьалтеха доал. дика водитель хилара тарра.

Массехк шу хьалха объединене лаьрхIар комсомольско-нагирхой бригадаш вIашагIтоха. Царех цхьаннена керте оттавир Илез. Ханна башха йоккха вовца комсомолец ше бригадиралла хьожаварах цкъарчоа веха хьайвар. Тамаш а яцар, нигт-пхийта сагах латтача бригаде, Илезал дукхагIа болх бе йIаьхий опыт йола водителаш а бар, бакъда, царна юкъера шийх из тешам боларах вокхий а вора. хIаьта шек вувлар а нийслора. Шек вувла из вевалгах кхетавир из новкъосташа, эггара хьалха хиннача бригадни собране.

Атта дацар коллективаза кулгалде. ХIаране дег чу кхача везар, ца ховрхьалха даьнха дезар, балха доссам тела безар бригадир ма веряй. Цудухьа — ший знанеш тоъаш йоацилга дика кхетадеш вола Ахмадов заочно деша отт Серноводски юртбоахама техникума механически отделене.

Атта дацар болх беше а деша. Бакъда, халонех бIа ца къожабеш волча цо тIехдика дийше йистейоаких техникум. ХIанз Илеза цхьоалагIча класса водитель волаш болх бу. ХIаьта цо кулгалдеш йолча бригадо массаза тIехкхоачашъю мовхьаш дIа-хьа дахьара план. Цул совгIа, Ахмадов хорж заводской районни Совета халкъа депутаталла. Кхы а тIанхет лоархIаме дехкараш цу хьинар долча, сатем фуб ца ховча сага.

ЧIоагIа дика хетар хул Ахмадов Илеза вахаре 1980 шерá. Цу шера из дIаэц Коммунистически парте мугIараша.

КПСС XXVI съездеа цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш вахаре кхоачашъяра шоай хьинари низи кходац Ахмадова кулгалдеча бригадо.

Укх шера дIабахача ялх бетта баьча бахкий итогех СССР промышленни гIишлошъяра Министерстви профсоюза ЦК-и цIерагIа «Чечингстройтранс» яхача объединенеа елар карарахара теля ЦIе байракхи. хьалхара ахчан премии. ХIаьта цу толамашта юкъе да Ахмадов Илеза бригада дакъа а.

Къахьегамо хозву саг. Нийсса аьнна дешаш да уж. Къахьегамо хоздаьд къонача коммуниста Ахмадов Илеза дерриг вахар.

К. ШАПАЕВ.

Грозненски производственни швейни объединене экспериментальни цехе дика йовзаш я раскладчик Вихляева Ирина. Дукха ха яц Иринас цу цехе болх бу, бакъда, ший гIулакх довзаши из дезаши хилар хьагойтад цо хIанзлехьа.

Производственни дехкараш 115 — 120 процент кхоачашду Иринас хIара дийнахьа.

Дика болх барал совгIа хьинаре дакъалоац цо цеха юкъарча вахаре а. Из я цеховой комитета член, ший лоIаме йолча халкъа дружина член. Цун сурт хьалтеха доал цеха Сийлен улга тIа.

СУРТА ТIА: раскладчик Вихляева Ирина.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХIАМА ХЬАДЕ ГIЕРТАШ ХИЛЧА...

Назрановски ремонтно-гIишлошъяра управлени улагорода малхбузен оагIорахьа. Цунгахьа вугаш долча наькъашка гIоала хьаух бIайхача асфальтах, бетонах, растворах, кхыча гIишлошъяра материалех етта машинаш. Керда бидла ба со йодаш бола никъ а, бакъда, дукха гаьна яьале гу сона наькъа тIа латта наш. цо хьагойт укхаза ремонтни балхаш деш долга. БIайха асфальт дIанийсбеш боахк болхлой. Цу хана сона хацар уж РСУ къахьегамхой болга. Управлене йодаш, цига хьежаш вола управлене начальник ха яха саг хургва мотташ яр со, бакъда, из иштта хиланзар. Сона бIаргаьайра къона зIамсаг. Тхьоара буллаш лаьттача наькъа йистошка хьагIараш санна нийтхьо къона гаьнаш ягIа укх кога а. Цига хоза лостам бар, гIомара, жагIа дохкий гувнаш латте а гаьна йоацаш болх беш асфальтно-бетонни установка яле а. Цунна гаьна йоацаш «гIогI» делла болх беш я растворно-бетонни узел.

Цига се яхалехьа а хайнадар сона Шадыжев Бахьауддин укхаза начальникалла болх беш вола дукха ха йоацилга. Хьалха управлени тIехьаюсача предприятешта юкъе яр, кхоачашъяпар план. ХIаьта ах шера ший гIулакхаш тоаде а города гIишлошъяра организацешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккха а вIаштIехьдаьннад цун.

— Цу лоацача хана болх эргабаьккха тоабе мишта вIаштIехьдаьннад шун? — аьнна, аз даьча хаттара жоп луш Бахьауддина йоах:

— Дукхьал болх льабе гIертарах.

Уж дешаш бакъхиларах шеко яц.

Ремонтно-гIишлошъяра управлене дараш да коммунальни, унахцIено дорагра, культура, халкъа образованена лаьрхIа объекташ хьалъара а капитально тоаяра а балхаш. Кхо бригада я укхаза болх беш, яла деза, укх тIехьарча хана балхара нах дIабуалаш хилар кIезигденналга, из дуваденна да къахьегама хьалаш тоадаларца, аладни дукхагIа хиларца.

РСУ болхлой бовзача хана ве цхьа хIама оайр: цаI хиива Iац укхаза болх бераштаюкъе дезала бIарчча династи. Масала, хьалха латтача Х. С. Оанева кулгалдеча отделочнийи бригаде даьна Арчаков Султанаца болх беш ба йоI Любаи воI Мухьмади. цу бригадерча гIишлохоша кароерзаьяй массехк балха гоезал. ХIаьта бригадира ший портрет хьалтеха доал «Чечингремстрой» треста Сийлен улга тIа. Опыто, говзал дика нараерзаь хиларо, къахьегам безаро дика гIо ду гIишлохошта шоай производственни дехкараш кхоачашде.

Iобуллаш латтача наькъах а асфальт сиха дIатIенхахьарах а дувцача хана Шадыжева йоах:

— Тахан мара дац нам иштта дика. Хьаена битум кхоачалуш латт, кхоана асфальт хьабе хIама а хургьяц. Бригада кхыча объекте яхийта езаргья, иштта дIа-юха ухаш леларо во дер ют тха балха. Iа а зийна ма хургдий, дукхагIа дола балхаш кулг-кара деш долга, хIоагIа эшаш а ца тоъаш я тхона механизмаш. Масала, хIанз тхона тоъаш яц экскаватор, автогрейдер, асфальтоукладчик, автокран. Уж яларе дикка аттача баргбар тха болх.

ХIаьта а къахьегама оасарле 4,3 процент лакхъеннай, продукцега дIабода мах 1,5 процент лох а беш. Уж во хьонхамаш дац. Бакъда, уж кхы а динагIа хургдар, нагахьа санна производства резервех ма хулла биэлагIа а эффективнегIа а пайда эцаре.

— Городал арахьа никъ буллаш хилча цхьаза Iоханца батIа безаш хул тха болхлой, — дувц дIахо начальника. — Тоъаш яц царна юкъ юкъе я да йолийташ асфальт дIатIенхахьа автомашинаш.

Шадыжев цхьаннена латкъаш е цхьаннена бехк бе гIерташ вац, цу дешага дика хьежача а къоастадича а бахьахьа хеташ да цо дувцар.

Се РСУ коара арайоалаш хийтар сона: укх коллективна гIулакхаш дика тIехьа тоадургда, нагахьа санна иштта балха тIера болаш, бартболаш дIахо а ремонтникаша, гIишлохоша болх бой.

М. КОРИГОВА.

ДИКА ХОАМАШ

БОЛХ БЕШ Я ШЕКАРА ЗАВОД

Ший аргIанара керда производственни сезон дIайолаяьй Нохч-ГIалгIай шекар деча завода. Цун чакхьаккха езаргья укх шера 140 эзар тонн свекла. Из планах йоагIачул 20 эзар тонн дукхагIа я. Хьадертда 10 эзар тонн шекар.

Сезон дIайолаялале предприяте юкъейоалаьй организационно-технически мероприятеш, цар дика лер ют къахьегама производительность лакхъеча, технологически процессаш эргаьньа товеча, продукце дикал лакхъеча. Завод болх бе йолаелча деиз Шалински, Урус-Мартановски, Грозненски, кхыча районашкара цига кхаьчай эзараш тоннаш йе культура.

ВОШАЛ ДОЛЧА МЕХКАШТА

Вай республикерча дукхача промышленни предприятеша кхоачашду доазол арахьарча мехкий заказаш. Лаосски Халкъа Демократически Республика... Цу адресагIа каст-каста шоай продукци дIахьахьийт Гудермесерча медиструментийн Грознерча «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводаша. ХIаьта укх деношка а вошал долча мехка дIаяхьийтай шоай продукце аргIанара парти цу предприятеша.

Куба, ГДР, Венгри, Польша, Вьетнам, Инди, Эфиопи — уж а кхы дукха а мехкаш да «Красный молот» заводо ший продукци лоаттаераш а. Хьинар айдаь къахьег доазол арахьарча мехкий заказаш кхоачашдеш цу завода кхоалагIча цеха коллективо. Укх шера цо хIанзе хьаьй цементировочни буровойн насосий йоккха парти. Царех цхьайраш дIаяхьийтай Польше, Югославе.

Р. АЛИМОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«Советски заказаш — йиллача ханнех дикал лакха йолаш» яхача Чехословаке баьржача болама юкъе а яха, доккхагIйола керда социалистически дехкар тIаийцад г. Дубницерча «Еза-йоккхача машиностроене заводаш» яхача объединене коллективо. Машинашгъераша укх шера СССР-а яйта лаьрхIад берriга а лаьрхIача 460 миллион крон мах болаш йола гидравлически приводаш. Уж 6 процент дукхагIа хул юххьанца планагIа лаьркIа хиннарел.

СЭВ-а доазонел чухьа эггара дукхагIа гидравлически оборудовани хьаеча Дубницки объединене арахьарча торговле партнерех керттердараш социалистически мехкаш да, цу даькъе Советски Союз а волаш. 1981 шера дена 160 эзар совгIа гидравлически приводаш яйтай словацки машинашгъераша СССР-ен вежарашка долча кхыча мехкашкен.

СУРТА ТIА: объединене хьалхалаттарех цаI Р. Козик. «Гомсельмаш» яхача заводо арахецача КСК-100 яхача комбайнашта уаттаеча гидроприводашта оатхалаш нийчъю цо.

ЧТК—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

БЕХКТОКХАМЕ ФОРУМ

Нью-Йорке болх бе йолаеннай ООН Генеральни Ассамблея 39-гIа сесси. Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш хIанз Iалаьмате чIоагIа кхоххаденнача хьалашка цунна хьалхашка латт чIоагIа бехктокхаме дехкар — ядерни тIом ца хилийтара реальни а онда а гIулакх юкъехволга, хIаьта цунах тийша хургда адамлена дагалатта кхыйола лоархIаме проблемаш толамехь къоастаелга а.

Реализма, дика уйла хилара, вовIа а болаш вIашш цхьана гIулакхаш лелададара политикага доалар — из чIоагIа хиланза даргдоаца хIама да: хоаш ма дий США-с доаркадаьча кхерамеча геэзаш Iоадаро геройн дерриrа тайпаш, ядерни дараш санна моллагIдараш а, практически лаьрхIача дунен ерriга районаш чулаьцалга, хIаьта космически аренашка уж дIадоаржаде а гIерталга. Цига позицетIара политика а лелаеш, США-с шоаш дича метаргдолаш лерхI кхьыметтеl законагIа йола правительстваш йохаярга, пачхьалкхен политике терроризма приемехи методехи пайда эзарга кхачаца дола моллагIа моральни гIулакхаш а.

Цу дерригене кхерам тIеоттабу милитаристски стратеге ирал тIахьоаньча вай мехка, социализма кхыча мехкашта оттабаь ца Iеш, дерригача халкъашта а мехкашта а, хIаьта юххера а лаьрхIача цивилизаци йолаш хилара а. Из ца хилийтара машара тIехьа къовсам лоаттабеш дола дерriга низаш сарцагIдаха деза, цу даькъе ООН потенциал а. Цун авторитетни оаз дIаяхача хана цкьа санна дукхаза а ядерни тIом дIабаккхара тIадерзадаь практически гIулакхаш чаккдахара пайдане йолаш йийкай. Ядерни герз эггара хьалхе тохар адамлена дукъалара эггара доккхагIдола зуамм санна лоархIаш йола декларацн шийн хана тIаийцай Генеральни Ассамблея.

Цунна цхьана гуш да, дунен халкъашта юкъера машар хьаллацара дакъерча [illegible]

бIаьн шовзткъеи ворхI пачхьалкхе хиналга. Дукхьала хиннараш алхха ВIашагIкхийтта Штаташ мара яцар.

Советски Союзо кхыча машар безача низашца цхьана чIоагIа юхадетт тIема кхерам дIабаккхара тIехьа лоаттабеча къовсамера ООН лоархIам мелбе гIерташ США-с деладу гIулакхаш. ХIаьта ООН Генеральни Ассамблея 39-гIа сессе а вай мохк бенаб кхоплам кIаьдбарен вIашцхьана гIулакхаш леладарген доваларе, конфронтаце гаре цхьана наькъаш дахаргахьа довлар Iалашде йиш йола онда багаж шийга а йолаш. Из да — цхьан оагIорахьарча порядкагIа эггара хьалха ядерни герз тохаргдац аьнна шийна дехкар тIаьцар а, ядерни арсеналаш латтачара меттахьа ца ахара хьакъехьара предложени а, ядерни державанта юкъерча гIулакхашка хьежа хила езача нормий кодекс а, космически арен кисмосера лаьттем тIема низашта юкъе кхувлилга дехкара хьакъехьарча Договора проект а, шиша а оагIоно тIема кийчонга дIадохийтар соя ца дахарен процентни е абсолютни тайпара тIехьагIа ца кIезигдарен хьакъехьара предложени а.

Дунен халкъаш дог доахаш да цу дерригача дешаех ООН Генеральни Ассамблея шай авторитетни дош аларга.

ЯПОНИ: ПЕНТАГОНАЦА НИИСЛУШ

Азиатско-Тихоокеански регионе дунен общественноста теркам цига вIiлуш боагIача тIема кхерама тIаозийтар дIадахача кIирагIа хиннача шин событе. Японе военни ведомства Токио кепатеха арахийцад, ма дарра аьлча, американски «хи чу дохийталургдоацача авианосца» роль мехка дIатIачIоагIъеш дола аргIанара «Оборона дешашта дола кIай книжка». Цу ханна Японски архипелага юххерча хишка йолаьй американски империализма планашкара духхьал Японе из роль практике дIахьохаш йоккхагIьярех йола американско-японски маневраш.

США къайлахкухьаш яц Советски Союзаш социали- [illegible]

дIахо шердарга дуг гIулакх. Дувцар да Тайначе океана йоккхача акваторе патрулировани яра, лоархIамеча форда наькъаштех проливаштех тIахьожам оттабара йола США 7-ча флота цхьайола функцеш цунна дIатIаякха лерхIаш хиларах. ЛаьрхIа да иштта Японски гIайренаш тIа американски бIу лоаттабара, проамерикански режимаш хьаллувцара Токиос юкъе хьош дола финасови дакъа дукхагIа хилийта а.

Шоай оагIонгахьара Японе доал деш дола гIозараш а гIерт мехках цхьа бола тIема держава яра а Азе гегемони лелаяра а шоай планаш кхоачашъе. Цар лоархI Вашингтонаца цхьана тIема гIулакхаш леладелга гаьнарчунга кхача лаьрхIа йолча цар цу планашна хьежжа долаш. Цудухьа, ира а лаьгI ца душ а йола торгово-экономически вIашдухьъелаш цига мехка юкъе яле а. Японецарча американски торговле дефицит, 1983 шера 21,7 миллиард долларга кхаьча хиннар, дIахо дегIайоагIаш иле а, промышленноста дунехача отрасльашкара конкуренци кхъенна яле а цу империалистически державий тIема-политически никъ хIанзарча этапе дикка бокхача боараце вIашагIкхеташ ба.

Тахан Японе герзашцара низаш йиъ миллион совгIа саг чувоагIаш да. ХIаьта цун командни состав дукхагIа дIадахача мугIерера берел дукхагIа е а. цо таро хулийт агрессивни гIулакхаш леладара сиха доккха эскар вIашагIтоха.

Цудухьа Вашингтона агрессивни стратегена Япони дIахо а юкъеолаш хиларо Азерча мехкашка тIехь-тIехьагIа дукхагIа сагото лйт, хIаьта цу мехкашкарча халкъаша Токиос милитаристски кийчонаш чIоагIлуш латташ хилар лоархI регионерча машаран кхерамалелнед дукхьал тIалагта кхерам санна.

Японе ше а общественноста фу хет хьожаш дойча хаттараща жоп луш даьча къамалаца хьахьохк, бахача нахах дикка доккха дакъа тIема кийчовга дIаухийта рузкъа дукхагIа хулийташ хилара дукъала долга, мехка [illegible]

аэромобильни дивизе подразделеней учениш. Цунца цхьана Англен Францеи дерригача дунента дIахьехкад. 200.000 саг чувоагIа зуламаш «сихха дIадоаржадеш дола низаш» моццагIе вIашагI а деке, ВIашагIкхийттача Штаташа лелаю пачхьалкхен терроризма политика шоаш хьинаре хьаллоацаш хилар.

Уж гуччахьара интервенционистски контингенташ вIашагI а ехий, вIашагI а ехк, цхьан оагIорахьара, империализмана довча тайпара боацача лостамагIа политически а кхыйола а позицеш хувцаш йолча кхыча пачхьалкхений доазонашка чу а ухаш, карательни операцеш чакхъахар дукъа, вокха оагIорахьара, реакциони режимаш хьаллувцара, нагахьа санна уж йохаяр кхерам болаш гIулакх эттача. Американски «сихха дIадоаржадеш дола низаш» юкъедоаладар къаьгга хьахьокхаш хIама да Гренадана, дукха йоккха йоацача Карибски форда тIарча суверенни пачхьалкхена духьалара США гуччахьара агресси.

Ший оагIонгахьара, Европа доазонех арахьа операцеш яра массехк шу хIалха нийтъаь а хиннача, ма дарра аьлча, «сихха дIадоаржадеш долча низий» врообраз а йолча, английски вхелагIча бригадо 1982 шера хьинаре дакъа даьцар фолклендски (Мальвински) гIайренаш бахьан долаш хиннача англо-аргентински тIема конфликтана юкъе.

Цу тайпара низаш вIашагIдохкара плал тIаийцай Франце а цу 1982 шера. Царна чуйоагIаш хургьа пхиъ дивизи, 47.000 саг чу а воагIаш. Уж низаш хургда юкъарчал доацаш мехка герзашцарча низий штаба начальника командовани а еш. царех «сихха дIадоаржадеш дола низаш» ца а салаш «сихха тIом беш дола низаш» оале а из бахьан долаш цар чуловцам вIалла хувцалуш бац. Цунна, масале, тешал деш хIама да Франци герзаща кийч а еина Чаде Ливанен чулхар.

Кхыча дешаща аьлча, Англе «сихха дIадоаржадеш дола низаш», Франце «сихха тIом беш бола низаш», царна тара дола США низаш а санна лаьрхIа да Къулбаседа-атлантически блока «бехктокхама зона» салаш йолча моттигал арахьа агрессивни гIулакхаш чакхдахара.

Цу дерригена хьахьокх «сихха дIадоаржадеш дола низаш», моадагIча формагIа цар гIулакхаш дале а, империалистически пачхьалкхений агрессивни политика гера долаш, цар лелача дунен халкъашта юкъерча терроризма а кхыча зуламий а герз долаш дус. Цу тайпара политика халкъашта дага доахкараща тардуш яц, толхаю цар вахаре, шоай лоIаме детIаахара йола эггара хьалхара бекъо. ХIаьта боккъонца хила воагIаш хIама да цу гIулакха дукха нах агIазбаха хилар а.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

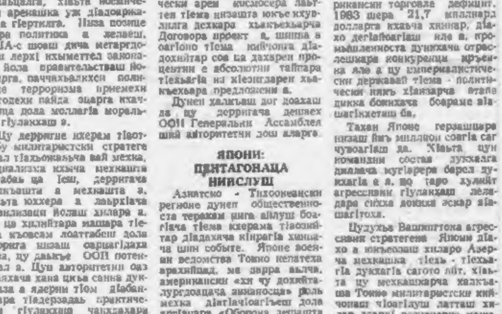

Никарагуана дукхьала кIийлеваш юагIара, Централни Америка кхыча мехкашкара кортамукъалец къовсам вIаштабахьара йола плацдарм яь Вашингтоно Гондурасах. Цу територе тIа ахкай итташ аэродромаш, тренировочни центраш, казармаш, складаш, кхыйола тIема объекташ.

СУРТА ТIА: революционни Никарагуа доазоне бIаь километр мара гаьна ца улача Агуакате яхача городока районерча аэродромера США транспортни вертолеташ.

Кайстон — ТАСС сурт.

КАЛЕЙДОСКОП

ХАРЦАХЬ-БАЬЙНАРАШТА ЙОЛА «ТАВРО»

Английски полице арсенале «ийсентита спрей» яха, агрессивни бовельщикашца къовсам лоаттабе лаьрхIа йола керда средство кхаьчай.

Цхьалхача бIарга гуш йоаца, ультрафиолетови зIанараца «хьаяхьоаш» йола вещество йоалл баллона чу. ЦIена тIа теха ца кIс бетта тIера дIа ца йоалаш тIадете йоалл. Кердача средства полицега йиш хулийт «фосташ» даь бовельщикаш — вIашагIертилген латар-тохари тIаьххьедерш стадиона гаьнагIа лоаттабе.

АЛАЛ СОГА. ХЬАН ЦIИЙН ГРУППА МАЛАГIА Я...

Шоай цIийн группа мишта ха лоаш бола къона нах соахкерчул шозза дукхагIа хинаб Японе. Из хIанад ха дукха хала дац: японски журналаш тIа йетатеха арадаьннад цIий группах оамал мишта хоерхиларах дола хоамаш. Цар тIа йоах: цIийн кхоалагIа группа йолаш бола нах — уж денал долаш творчески нах ба. НигIалгIа группа йолаш бараш — массаза а яхар мо уйланхой, хIаьта цхьоалагIа группа йолаш бараш — дика доттагIий. ЦIийн шоллагIа группа йолаш бараш дукхагIа йолча хана стрессови хьал тIа кулаш бола максималисташ ба.

Цхьабакъда, медикаша яхе а бакъаьц верда теори — цIийн йиъ группах ха йиш йолаш, сел цхьалха яц сага психика.

ПАСПОРТА МЕТТЕЛ

Саг вовзийташ дола документаш — паспорт, гIулакхерен водительски удостоверенеш — доацаш лелаургва мастта саг. Иштта йоах «Фингерматрикс» яхача нью-йоркски фирма кулгалхоша. Цхьа тамашийна идея хьаяхаьаьккхай фирмо. Персональни проверка еча центро пIелгий отпечаткаш бахьан долаш ЭВМ-а тIа «дIаязду» граждании, тIаккха цу минуте дена ма малве тешшамо ха йиш йолаш хул. Кхочам ба лазара зIанараша сийрдалькхача Iоакъмигa тIа тIаьрьюнь IотIайкилача, цул тIехьагIа компьютаро йиц ца йолийташ чулоацаргъя пIелгий отпечаткай шоай тайпарча хIанаах йола даннеш. Уж «оттискаш» хургья саг вовзийтараш.

ГИППОПОТАМА НУВР ТИЛЛА ЯИНГ

Дикь шу даьнна Сиеан — французски города Песена юххерча зоопарка «зIамига фусамнана».

— Ше Iебича дена хьайбашта юкъе хьалхахкий на. Ши шу даьннача хана дена йиIига тIар хьийхкай Шарлот яхача шимпанзе — яхаш дувц йиIига дас Жан Дюкоинга, из тархшийла зоопарк хьехьаьо. Вордо яхача гиппопотамана тIа а хайна, цун йийла латтача бага когаш а гIортадаь, лела кхерац Санди. Дюкоинга лхачох, саги хьайбеи вIаши тешаш долча хана шоайла кхерилта дагалоацаш хул.

«ГИДРОКСАЦА» ФОРДА КIОАРГАЛЕНАШКА

Ши процент кислороден 98 процент водороден — иштта я французски тохамхоша 300 метр кIоаргача воахалургхилар хьахьокхар дукъа пайда ийцача садоахийтача смеса состав.

Барайтта дийнахьа яьй эксперимент. Цо фу хьахьокх ха гIерташ, са ца тохалуш хьийнай форда бух тIа гIоала мехкдаьтта проводаш еххаш скважинаш яха буруш детташи йола мехкдаьтта компанеш.

Эксперименте хьахьекхад, смесь кхы а тоае езаш хилар.

ТIаккха шийна цун состав, 24 процент гели а теха. Цу «коктейлах» «гидроксо» аьнна цIи тиллай. Діахо лерхIар — 400 метр кIоаргхулга хIанз гаргакхаьчад аьнна хет из хьаьча «Комекс» яхача фирмана, хIаьта вIахорьяр геттара тамашийна рубеж я — 1200 метр...

(АПН).

Юртара культура кхуврч: вахари проблемаши

ЦХЬОАГӀО ЙОЛЧА

Цхьа Элистанжа яхача юртарча культура ЦӀен директорга, РСФСР культура заслуженни болхлочунга, Актиев Амхадага письмо дера. Цу тӀа йоахар: «Тхо ӀалаьматечӀоагӀа цецдаьнна дар шун гаьнарча, зӀамигача юрта из тайпа хоза культура кхуврч болга хайча. ЦӀена, хоза кийчбаь. МоллагӀа а шоайцига воагӀар тӀаьца кийча болаш....» Из каьхат яздаьраш бар мехкдаьтта института студенташ. Цига гаьна боацаш практике болаш кийкбенна хиннабар уж цу культура ЦӀагӀа.

Цу каьхата кӀал кулг яздергда моллагӀча, цӀьан сарахьа цу клубо найсненнаьо, Амхад Вахидович Актиевца къамаьл тоссаденнаьо.

Республика культпросветучреждений юкъе лерикача социалистически яхьаща массехказа хьалхара моттиг ша йоахаш, тайп - тайпара соагӀаташ даьхад цу культура ЦӀено. Из дерригa а дуваьденна да. Элистанжерча культболхлошта шоай юртахой — леспромхозеи «Прогресс» яхача совхозеи къахьегамхой культурни хьаштал доваьпи дизза уж кхоачашдеши цар шоай болх дӀахьош хиларца. Шоай сий долча ахархой, хьайбаш леладерий, механизаторий эстетически сакхетам лакхбаре цар къахьегаш хилар. Шоай юртарча къахьегамхой культурни хьашташ леттӀа кхоачашдаре укхаза лех динагӀа йола балха формаш а методаш а.

Дика бувзамаш да культура ЦӀен совхоза администрацеца. Клубе наст - каста хул совхоза тайп - тайпарча къахьегамхошта хетаь сайренаш, кхыйола мероприятеш. Совхоза директор, партийни организаце секретарь ца воагӀаш, цар эшшаш дола гӀо-новкъостал ца деш чакхдаьнна ца укхаза цхьа цӀей. ХӀаьта уж мероприятеш тайп-тайпара я: къонача къахьегамхоех болхлой хилара, производстве хьалхалаттарашта хетаь портреташ - сайренаш, совхозе хьинаре къахьегаш, социалистически яхье котбаьннача, доккхий толамаш доахаш белгалбаьннарашцара вӀашагӀкхетараш, болхлой династешта хетаь сайренаш.

Из тайпа сайре хилар механизатора Умаев Ширвание дезала хетаь. Умаева къонгаш Хьанзати Валида Советски Эскаре гӀулакх даь цӀабийрачул тӀехьагӀа совхозе балха этгар, хӀаьта цар зӀамагӀа вола воша Ванд арме ваха ха тӀакхаьча еце а, совхозе къахьегаш ва.

Актиев Амхадага цу дезала хетаь сайре а, ишта безбе мегарбболаш дезал бе къонар совхоза директор Сагаев Маьммад Мовлиевич вар.

Культармейцаша сценарий оттайир, Ӏалашдир кхы мел дола эшаш дар а. Дукха ца гоаш хьалъэллар: «Оаха хьех шо механизаторашта Умаевгӏарна хетаьча сайрене» яха афиша. Юрта мел вола саг гулвелар цига. Къастӏа какхаташ а дӀахьийта хьийхар цу сайрене тхьамка кхедеча хьалхале лелаеш бола Умаханова Мисиди, Сатаева Барет, скотник Ахмадов СаӀид-Эмин.

Хоза кийчъяьча сцена тӀа Ӏохоашабар УмаевгӀар дезал. Совхоза партконма секретара дийцар цу дезала даьх Умаев Ширванех лаьца, 1956 шера денз совхозе къахьегаш, техника лораеш, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдеш, массаза а совхоза динагӀа болча къахьегамхошта юкъебоалаш хьавоагӀаш хилар. Хьинаре къахьийта ше ца Ӏеш, шийи бераш а цо болх бе ӀемабаьНа. Дас санна дика болх беш уж а хьайсаӀиэта.

Шийи балхах а шоай дезала юкъе латтача гӀуланхех а лаьца къамаьл дир Ширване. Цо дийцар зӀамига долча хана дена къахьегам беза, цунна тӀакхуш хила, харцахьа доацаш бераш хьалхедеш ше а шийи сесага а хьийгача къахь лаьца. Даь а наьна а тӀахьожамга хьежна, харцахьа доацаш, дика дар а во дар а кхетадеш, бераш хьалкхуваш, хилар белгалдоаккхаш.

ЗӀамига долча хана денз даьна новкъостал деш хулар УмаевгӀар бераш. ХӀаьта боккха хинна баьлча, даьна уллув дӀаэтта шоай моттиг хьалаьца, къахьегаш бе. Даьна а наьна а цул доккхагӀа дика дац.

Дукха дийцар цу сарахьа цу дезалах лаьца дикадар. УмаевгӀар дезала хетаь концерт оттадир художественни самодеятельноста доагьашхоша, хӀаьта совхоза администраце донкха доаца соагӀаташ дир динагӀа болча механизаторашта. Сайре чакх а яьнна дӀа-хьа къастача хана, белаш, гӀадбаха бар нах. Хоза а хьаьнала а уйлаш яр цу сайрено цига гулбенна хиннарий дегашка юшаяьраш. Цу тайпара дола цӀей долча а хиина цӀавеча. шолагӀча дийнахьа балха ваха а динагӀа къахьега а безам хул.

Шоай къахьегамхошта хетаь, цар дог гӀоздоахаш, уж тайпа йола мероприятеш еш культболхлоша къахьегаш хилар дикдац совхоза администраце а. Волх динагӀа беш белгалваьннача культболхлочоа Сийлен грамота, кхыдола соагӀат лу, бариал сал. эшшаш дола гӀо-новкъостал ду иа мероприяти кийчъярах Воккъал дар аьлча. Элистанжера культура ЦӀа совхоза болхлой культурни хьашташ кхоачашдара цу боахама цех хиила дӀаэттад. Совхоза боахама проблемашта цӀаькха юстара хаттац Элистанжера культболхлой.

Балха дика толлакш доахаш къахьийгар тхьамка кхедеш болча Умаханов Мисидас, Шуаипова Аянта, Сатаева Барета — царна хетаь «Къахьегамца сийдолаш ва саг» яха сайре - огонек кийчйир культболхлоша.

Юртарча кагирхоицара профориентационни болха йоакхо е йоласлар совхоза — культура ЦӀагӀа наст - каста хила яьлар кагирхоех болхлой хилара сайренаш. юртарча динагӀа болча къахьегамхоицара кагирхой вӀашагӀкхетараш, кхыдараш.

Сакъердаме дӀайикхьар культура ЦӀагӀа культболхлоша моттигерча школа хьехархоицца цхьана кийчъяь «Къонача болхлочун эхьведел» яха диспут. Хьехархочо Хадиимуратов Сулеймана дийцар врез яхнага, балха эгтара вайна керттердар фуд яхача темих. Юртара кагирхоша кхетадир: мораль йоацаш йола хьал-торо эшаш йоацилга, харц Ӏоадаь рузкъа бала боацаш ца дусилга. Из къамаьл дьйраша шоай юртара масалаш юкъехкуулар.

Дика гӀоичаш ба «Прогресс» яхача совхоза бераш. Элистанжерча культура кхуврч массаза а боагаш ба, наьха дог хьоасташ массаза а шоайцига нах селаӀ а, сакъерда а, шоай культурни хьашташ кхоачашде а, эстетически кхетам лакхбе а тӀахьехаш. Укхаза цу наьха таро я сакъердамча лекцега ладувгӀа, дисцуте дакъа лаца, тематически сайрене е концерте салаӀа. кинофильмага хьажа, керда газеташ, журналаш деша.

М. ТУТАЕВА.

Керда книжкаш

ВЕРАША ХОЗАХЕТАШ ДЕШАРТДА

Кавказах, къаьстта Нохч-ГӀалгӀайчеех ядаь дукха книжкаш арахийцад яздархочо Мальсагов Шийбахий Ахьмада. Царех да «Вайнаьха мохк», «Афина юхлаш воаллорe», «Бекхни», «Ниъ. тӀехьа ваькъахо» яха а, кхыйола е повесташ. Массанена довзаш да цо яздаь «Массе хала а хало ловш вола саг» яха Наьсарерча Ахриев ГӀапура цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе хьахиначa гӀалгӀай боахлой киссах йадаь роман.

Укх деношка Москверча «Верий издательстве» арадаьннад Мальсагов Ахьмада «Кормилец Терека» яха керда книжка. Цу тӀа авторо дувц Къулбаседа Кавказа автономни республикай—Нохч-ГӀалгӀай, Къулбаседа - ХӀирий, Черсий - Балкхарой, Дагестана АССР-ий. Краснодарски, Ставропольски краяй юрта боахамах. Тийрка гонахье дахача къамий ахархой, хьайбаш лелдерий къахьегамах.

Книжка тӀа дегнад хоза суртaш художникцас А. Власовас.

ПАЯДАНЕ СБОРНИК

Нохч - ГӀалгӀай книжни издательствос арахийцад «Цхьатарра боцьоаш йолча хьалкъай барттайнача дезале» яха коллективни сборник.

Из латт бархӀ авторо язьяьча ялх статьях. Царех хӀаране шо-шоай тайпара хоза йоаш хьалхаьйре латташ йола темаш. ХӀаьта уж массе тӀа темаш я дика гучадоаккх цу статьяй цӀераш: Ж. Ж. Ганаева «Кавь революце цара аным буржуазенех духьала лоаттабаьча къовсаме Тийрка гонахье дахача къамий интернациональни цхьагӀо чӀоагӀъялар», З. А.-Г. Гойгова «Советски Ӏаьдал чӀоагӀдара тӀехьа, контрреволюцена духьала Нохч - ГӀалгӀайчен халкъаша цхьана лоаттабаь къовсам», И. Р. Лоова, М. М. Пархоменкос «Халкъа боахам юкъаметтаоттабара Нохч - ГӀалгӀай къахьегамхой сарцагӀбахар», К. Н. Ефанова «Нохч - ГӀалгӀайчене социализм хьалъяра процессе тьахкина интернационализм», Х. А. Гегаева «Социалистически общество чӀоагӀъеча, немецко - фашистски гӀаьрахоех Даьхе лорeча латтача къовсаме Нохч - ГӀалгӀайчен халкъай хинна цхьоагӀо», С. Н. Дикутарьянц, М. А. Кодзоев «Коммунизм хьалъеча КПСС къаман политика кепъялар».

Специалисташта, лекторашта, пропагандисташта, студенташта, хьехархошта, Нохч - ГӀалгӀайчен истори довза безам болча а вахаха хоза хеташ дешаргдолаши царна массанена пайда лург болаш сборник да из.

«ВАХАРА ТАЛГӀЕШ»

Укх тӀехьарча хана Нохч-ГӀалгӀай книжни издательствос арахийцад массехк кхы книжка а. Царех да «Вахара талгӀеш» яха Аушев Юсапа Султана язъяьр. Цу тӀа да «Безама низ» яха повесть, Сийлахь-боккхача ДаймехкахтӀем тӀа дакъа лаьцарех, хьинаре къахьегача вай замахоех бола «Хьасанбик», «Къонахчун дош», «МагӀалбик лораеш тӀом баьр», «Везами нетарлон», «Вай даьша яьхад», «Муса эшшаьди», «Боккхача новкъа ваьнар» яха очеркаш.

ТӀЕМА ХАНАШТА ХЕТАДАЬ

Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа дезали мийрали тоьташ латаш хиннача, байнача а дийна болча а советски бӀухоех ядаь книжкаш арадувл каст-каста. Царех да журналиста Белоевцкий Валика «Заудинок дув» яха цӀи йола книжка. Цунна юкъейоагӀа из цӀи йола повесть, тайп - тайпарча тӀемашка дакъа лоацаш хиннача тӀема ветеранех язъяь очеркаш.

Котало яьнна цӀа а баьна, хӀаьта а тӀехьа тайп-тайпарча моттигашка хьинаре къахьегаш дукха тӀема ветеранаш ба. Царех ца ва хьехархо Владимир Петрович Скундрин. Дукха къахьийгад цо къона тӀехьа кхедо школе, медицински училище, кхычахьа болх беш.

Дукха ха йоаццаш арадьинад цун эггара хьалхара книжка. Цу тӀара дувцараш а стихаш а ветерани хетаьй тӀем тӀа шийна дайнача, фашизм йоха а яь Сийлахь-йоккха Котало яькхача советски наха, шийи байнача а дийна болча а новкъосташта.

В. П. Скундрина хьалхаре сборник «ДуӀел тӀемагӀа» яхаш да.

Б. АВАДИЕВ.

ДӀадахача кӀирандийнахьа «Къонача натуралистий» республикански станце хилар «КӀи-марс» яха цӀей. Из кийчдаьраш бар Грозперча №№ 3, 20, 21, 34, 41 йолча юкъерча школашкара, № 1 йолча школа - интернатера, гӀон йолча дӀаьхлаьча ден школа, кхычахьера къона Ӏаламхой.

ЦӀей хьалеллаш цу станце директора Янгульбаев Ваха Ахмадовича дийцар республикански станце болх беш 19 кружок хилара. ХӀара кружок латт эхкийт-пхийтта саг чувоагӀача воркхӀ-воркхӀ группах. Цу кружокий доккъаш...

Хьувкъама цӀей

...хеша кхебу сом, кӀа, кен, баьсаларош, зезаш, кролигаш лелаю.

Укх шера дика хӀамаш карегӀаьяннад къоначо Ӏаламхошта.

Берашта профориентаце гӀулакх Ӏоналара. къахьегам безаш, цунна тӀакхуваш уж хьалкхебара гӀо ду кипатий станце вьлар Ваха Ахмадовича. ДинагӀбарий цӀераш яьлар. Царна юкъе ба Героева Мадина, Героева Джульета, Мутелиева Рита, Вахиева Луиза, Ашушева Таня, Коноплева Вика, Магомедгалиева Марина, Сысой Женя, Сыбоглонов Игорь, дукха кхыбераш.

Станце хиккача выставка экспонаташа хьагойтар юнаташа кхеть цхьайоза хӀамаш. Масала, гӀон йолча дӀаьхлаьча ден школе дешаш болча йиӀигаша кхеть цхьайола доакъара буракаш 6 килограмм гарга яр.

Из цӀей долча хьоашагӀа баьхна хилар Грозненски Гудермесски районашкара къоначa натуралистий станцей векалаш а. «Тух-сискалца» безбаь тӀаняар уж грозненцаша, Грозненцаша кхеду кӀа, кен, Гудермесцаша — комсаш. Ӏажаш. Цар гойташ хиннача хӀамана, къахьегар цар а дика къахьийгалга.

Даьчун а хе лерхӀачун а отчеташ йир кружокацаша.

Сакъердаме а хоза а чакхъяьлар № 3 йолча юкъерча школера дешархоша кийчъяь «Маьхк — мел долчун корта» яха монтаж, юннаташа чакхъяьнкар КВН. Цига ютбаьлар № 34 йолча юкъерча школера дешархой.

ДинагӀа волча, 80 гаргача юнната елар сийлен грамоташ, кхыдола мах бола соагӀаташ.

Торжественни дакъа чакхдаьнначул тӀехьагӀа сакъердаш дукхха ха яьккхар къоначa Ӏаламхоша.

А. БЕК.

СУРТА ТӀА: Гудермесски Грозненски районашкара хьалашта «тух-сискал» дакъаш духьалбаьккхаб фусамдай; шоаш кхеть доакъара свеклаш гойташ а гӀон йолча даьхлаьча ден школера ЙиӀигаш И. Тарасенко Т. Вощевоева.

В. ЕЛИЗАРОВА суртaш.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ДЕГА ЦХЬАЬКХА КЪАЙЛЕ ГУЧАЯЬККХАЙ

КӀанзарча Ӏаьнаш чу наст-наьте хилад моллагӀа фундаментальни Ӏилманий хьекъехьа цхьан хана-замманехь из тулаьдена хинна хилар баьдеш йола открытеш. Цу категорех а дега клапанаш - аортальни комплекса бена бакхе чоаккхача механизма гӀеттара поарӀаме момент вахока Н. Э. Бауман цӀерагӀча Москвски лакхерча техически училищерчен СССР медицински Ӏилмай Академе хирурге ерригсоюзни Ӏилман центрерчен советски Ӏилманхой группо я открытие. Открытие интерес цхьаьна техически Ӏилмай доктора Валерий САГАЛЕВИЧА дуаь.

— Шера 40 миллионазза кьа е деллалу, дӀа а къоелалу сага дега аортальни клапана ногӀаргаш. Тхона дегадезар, саго вахаш мел йоаккхача хана цун организмана цӀий лоаттаде мна кхоачаш, селлара ха йӀаьна йолаш хӀана хул-аьогӀ ипланий материалех, механика цьаьнна а закона тӀа ца доацашехьа а, аьнна.

Аьрдехьарча качилган аортала — эггара боккхагӀа боача, дегара дӀабодача цӀий лелача пхьаьнан юкхье улл аортальни клапан. Аорта хьалкара дакъа шин кӀира даьнача бетта сурта кепарча кхаь ногӀарилгахи царна духьала латтача кхаь бегаш латт. Аьрдехьара качилг цӀий аорта дӀачуъетта доладелча, клапана ногӀарилгаш эха а деллалий цӀий чакхдоалийт, цун наькъа вӀалле хайра новкъарле ца е еш. Клапан дукхьал механически наькъаца качилгерчан аортерчен соьъьнача давлене воздейстеи а еш хьаеллалу аьнна хеташ дар хьалхагӀа. Иштта юаццар юхайоагӀе цӀиэла вӀ дог малдаьнача хана клапане, герметически дӀакъоела а лий, новкъарла ю аортера цӀий аьрдехьарча качилга чу дахаре.

Тохкам беш латтача хана гучадаьлар, аорта оалангара клапании механизм аьрдехьарча качилга чура цӀий из кластена боккхача гома чу доаийтача хана цӀий аорта чу додалга Ӏадашдеш а хӀаьта арагасса эшна цӀий юхалестача хана из юха аьрдехьарча качилга чу даьара новкъарле еш а долча алхха кхаь ногӀарилгах кхоачамбаь Ӏеш ца хилар. Аорта оален тӀа я ногӀарилгаш, Вальсальва синусел, аортал цаьйл дукха а чӀоагӀагӀча элементаш ах сетташ йола естественни каркас. Каркаса ерригa элементаш ногӀарилгашца дӀатомически юваьента я. Дего болх беча хана уж элементаш даькъа-сакъа юхлар баьхьи долаш аьрдехьарча качилга чурен аортерен давленеш цхьатарра ма нийсъеллилга а кьеделлалуши дӀакъоелалуши хул ногӀарилгаш. Белгалдаьккха ях ат — давленеш цхьатарра ма нийсъеллинге а, царех соаьънинар а йоацца.

НогӀараш хьаделлара процессе аорта оалангарча ерригача элементаша хиннаре дукъа йолаш хинаро оалангара дола юха ца техеша вовийтац аортальни клапана функциональни анатомия дего беча балха тайп-тайпарча фазашта юхааьнноаортальни комплекса элементаш дӀахи юхаьбалийтаи йола механизм.

Цу открытие йоа хилийтад гидродинамика динахча ЙӀаьхлана хана латтаргӀолаи дега клапанаш хьера гӀулакха физико - механически принципаш дӀайовзийта.

Оаха хьахача математически физически модель дара тӀа кийчдай вай дӀакъо дийнача организмаш чу Ӏалаш оттадела хьалаш кердадоахаш йола «БАКС-ий» «ПЕРИКС-ий» яха кардела тайпа биологически клапанаш. Цар гӀо дац эритроциташ йохара, кӀаьта, массаза а ахармо, искусствени клапанех пайда эцача хана тромбаш хилара бахьан цунах ма доалий. Дега клапаний биопротезаш укхано йолча дунен тӀа йовзача конструкцеел дукха тӀех йола бакъа-дика гидравлически характеристикаш а йӀаьзагӀа за а йолаш я. «БАКС-ий» «ПЕРИКС-ий». яха клапанаш оттаеш ма праетико хьекъахяд, антикоагулянтех (тромбаша духьалара) терапи ца эшаш толья «дика» вахар лоацчашта цу клапанаш Ӏелашаш, уж бала трудаьйи тӀеха доацаш хилар.

«Аортерен аьрдехьарча качилга чурен давленеш цхьатарра нийсъеннача хана аортальни клапане ногӀарилгаш хьаделлаш йола сага аорта оален клапанир-аортальни комплекса свойство» номер 292 а йолаш йолча СССР открытей Государственни реестра юкъяйихьай. Медицине пайда эцаро соагӀа, цо белгалера ялитудас ду моделерни уйлаша тайп - тайпарча гӀулакхашта лергӀа йӀаькха за бола, техника бола бени йола приборашта кийчъяра керда принцип хиварах тера.

(АПН).

Хьамсара эцархой!

«Промтовары» яхача розничи торгови объединенена ЗИПАШ доккха выставка оттаю шоана 25 сентябрера 27 сентябре кхаччалца «Заря» яхача № 2 йолча, «Ткани» яхача № 14 йолча, «Юбилейный» яхача № 79 йолча тиканашка.

Тиканашка дахьхача шоашта эша товар эцаргда оаш.

Тикай адресаш:

«Заря» яхача № 2 йолчун — ул. Заветы Ильича, 22.

«Ткани» яхача № 14 йолчун — пр. Победы, 12.

«Юбилейный» яхача № 79 йолчун — ул. Тухачевске, 1.

«Промтовары» яха объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — «Ювкхайка, гермистаме!».
9.10 — Гор. Суздальерча «Опелье» яхача нилий хархарин ансамбле концерт.
9.30 — «Кавказски асир, е Шурика Керда приключенеш». Художественни фильм.
10.50 — ДӀалокх «Рига» яхача духови оркестра.
11.10 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «80-ча шерашкара коммунисташ». Телевизионни документальни фильмаш: «Партийна секретарь», «Укхаза да вай ди», «Тайп-тайпара йоакхараш».
15.45 — Советски композиторий симфонически миниатюраш.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — Советски Союза Турпалца Ф. М. Зинченкоца школьникаш вӀашагӀкхетар. Кавхара передача.
17.15 — Концерт.
17.45 — В. Маяковский — «Владимир Ильич Ленин».
18.30 — «Сакъердаме моттиг».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Сага зовни».
19.40 — «Вай вахара динагӀа йола наькъ» яхача кхаь серий долча телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери — «Музыкой пикет».
21.00 — «Ха».
21.45 — «Донкан оаз» яха телевизионни художественни фильм. ШолагӀа фильм. 4-гӀа сери — «Дуьхьале оттар».
22.55 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ӀуйренагӀа гимнастика.
8.15 — «Иманто Калинцем». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 2-гӀа класс.
8.55 — «Информаци тоаллана юкъера саг». Ӏилман-дешийтара фильм.
9.05, 12.40 — Французски мотт. Хьекха 2-гӀа шу.
9.55 — «Дикайраниш яха йелайнимай шоабача оранжике». Ӏилман - дешийтара фильм.
10.05 — Физика. ХӀуча пятилетка СССР Электрофикаци.
10.35, 11.40 — Географи. 6-гӀа класс.
11.00 — «Ӏилман вахари».
12.10 — Советски изобразительни искусствера историко-революционни тема.
13.10 — Э. Багрицки поэзи. Къамаьл ду А. А. Суриков.
13.40 — «Кердадараш».
17.25 — «Таргаш» (нохчий меттала).
17.55 — Фильм-реклама.
18.00 — «Дунен компани юкъера панорама» (гӀалгӀай меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
18.45 — «Сигален бессарча напикъанца». Телевизионни фильм.
18.55 — «Халкъа тӀахьежам — боли беш ба» (нохчий меттала).
19.10 — «Москва: гӀаьмотта оттара визанем» Э. Нураддинова цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен драматически театра Москве хиннача гастрольех.
19.30 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак». 2-гӀа, 3-гӀа периодаш. Перерыв йоача хана (20.05) — «Вийса даькъала кийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.45 — Московски пачхьалкхен филармоне Академически симфонически оркестра концерт.
23.15 — «Кердадараш».

26 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — ДӀалокх гитариста А. Бариваненкос.
9.10 — «Шийл меттала» кхаь телевизионни документальни фильма премьера. ...художественни фильм. 1-гӀа сери — «Музыкой пикет».
10.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Нехха телевизионни студий документальни фильмаш: «Оттар», «Иштта хьахул лорт».
15.35 — Хьа ленински библиотека. «Фуд Советски Ӏаьдал?».
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — «Массанешта йола стадион».
16.40 — Вай корреспонденташа дувц.
17.10 — «Концертни зале — школьникаш».
17.55 — «ВӀашагӀкхетарни уйлашъяра» яхача телевизионни фильма премьера. (Саги космос).
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Дунен кагирхой».
19.40 — «Вай вахара динагӀа йола наькъ» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гӀа сери — «Хьо ма ва».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Донкан оаз» яха телевизионни художественни фильм. ШолагӀа фильм. 5-гӀа сери — «Дог лазари эгӀазлон».
22.40 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
22.55 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ӀуйренагӀа гимнастика.
8.15 — «Хьаьнна портрета эскиз». Ӏилман - дешийтара фильм.
8.35, 9.35 — Астрономи. 10-гӀа класс.
9.05, 13.10 — Немецки мотт. Хьекха 2-гӀа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Истори СССР-ера культурни революци.
10.35, 11.40 — Юкъара биологи. 9-гӀа класс.
11.05 — «Мамай школа».
12.10 — Истори. 4-гӀа класс.
12.40 — Физика. 10-гӀа класс.
13.40 — М. Дудина поэзи.
14.10 — Эрмий искусство. Провинциальни портрет.
15.00 — «Вай дӀайиса цӀа». СССР халкъа художникас Н. А. Алексеевах йола телевизионни очерк.
15.30 — «Кердадараш».
17.35 — «Агропромышленни комплекс болх беш я» (нохчий меттала).
18.05 — Фильм-реклама.
18.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
18.30 — Киножурнал.
18.40 — «Закон. Бенъо. Мораль» (гӀалгӀай меттала).
19.00 — Киножурнал.
19.10 — «Е лаьтта йоза...».
19.40 — Халкъа тӀаьхьежама контроль.
20.00 — «Вийса даькъала кийла шун, бераш!».
20.20 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаӀанах. «Университет» (Ташкент) — «Статиба» (Вильнюс).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Искусствай геланчаш». РСФСР халкъа артист О. Басилашвили.
22.00 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаӀа нах. «Динамо» (Москва) — «Жальгирис».
23.40 — «Кердадараш».

РАДИО

25 СЕНТЯБРЬ

6.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.43 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хьамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненски рабочий» газета обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — Инструментальни музыка (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Хьалхалаттараши» (нохчий меттала).
9.30 — «Нийна зовкхаро» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
18.01 — «Оалаш гаьнабалац». Беседа (гӀалгӀай меттала).
18.15 — «ТелашагӀа фоаче совнаьш лоаллерашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Сакъердаме перекресток». Опереттай соагӀаши оттаь радиокомпозици.
17.30 — Амуга кхаьш.
18.10 — С. Цугаева произведени. Концерт.

26 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Шахбулатов Ӏаьнака илли (эрсий меттала).
11.15 — «Къахьегама кхоам чӀоагӀбе». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «Шун дехар кхоачашдеш». Музыкальни программа (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
18.01 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (нохчий меттала).
18.15 — «Ден темах» (эрсий меттала).
18.25 — «Барттайнача дезале» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала).
18.45 — «Советски патриотизма правственни ний». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Социалистически яхье моттало яьнкхараш болча», «Атагинский» яхача совхозера передача (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Вайнехи музыка.
17.30 — М. Дикаева стихашта дакъа илли.
18.37 — Нохч-гӀалгӀай музыка концерт.

Хоттам

Тахан республике гӀоллия Грозне кӀезиг - дукха морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш. Тайп - тайпарча гӀагӀанашкахьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеш тера я. Хьаьна температура республике 22—27, Грозне 25—27 градус йовха йолаш хилен тарлу.

Кховна хумалхул морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш. Тайп - тайпарча гӀагӀанашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен дера. Буьйсанна температура 10—15, дийнахьа 23—28 градус йовха йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДӀАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешки агентствашки, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздара мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленности транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кхьехой — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ00222. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3982.